

Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen kalastusmatkailun aluetaloudelliset vaikutukset

Kirsi Kuosku, Pekka Kauppila ja Timo P. Karjalainen

RIISTA – JA KALATALOUS
TUTKIMUKSIA JA SELVITYKSIÄ

3/2014

RIISTA- JA KALATALOUS

TUTKIMUKSIA JA SELVITYKSIÄ

3 / 2 0 1 4

Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen kalastusmatkailun aluetaloudelliset vaikutukset

Kirsi Kuosku, Pekka Kauppila ja Timo P. Karjalainen

Tämä julkaisu on tuotettu Euroopan unionin, Venäjän federaation ja Suomen valtion rahoittaman Karelia ENPI CBC -ohjelman tuella.

This project is co-funded by the European Union, the Russian Federation and the Republic of Finland.

Julkaisija:
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Helsinki 2014

Kannen kuvat: Ruka-Kuusamo Matkailuyhdistys ry

Julkaisujen myynti:
www.rktl.fi/julkaisut
www.juvenes.fi/verkkokauppa

Pdf-julkaisu verkossa:
www.rktl.fi/julkaisut/
ISBN 978-952-303-133-3 (Painettu)
ISBN 978-952-303-134-0 (Verkkojulkaisu)

ISSN 1799-4764 (Painettu)
ISSN 1799-4748 (Verkkojulkaisu)

Sisällys

Tiivistelmä	4
Sammandrag	5
Abstract	6
1. Johdanto.....	7
1.1. Tutkimuksen taustaa.....	7
1.2. Keskeiset käsitteet ja tarkastelun rajaus.....	8
2. Tutkimuksen kohdealue, tutkimusaineisto ja -menetelmät	10
2.1. Tutkimuksen kohdealue.....	10
2.2. Tutkimusaineisto ja -menetelmät.....	12
2.2.1. Tutkimusprosessin kuvaus	12
2.2.2. Kyselytutkimus kalastajille	13
2.2.3. Kalastusmatkailuyrittäjien haastattelututkimus	15
3. Kalastusmatkailun aluetaloudelliset vaikutukset	17
3.1. Menomenetelmä: kalastusmatkailijoiden rahankäyttö	17
3.1.1. Kalastusmatkailijoiden rahankäyttö menoluokittain ja motivaatiotyypeittäin..	17
3.1.2. Välitön kalastusmatkailutulo.....	19
3.1.3. Välitön kalastusmatkailutyöllisyys.....	22
3.1.4. Välittömän kalastusmatkailutyöllisyyden palkka- ja verotulovaikutukset.....	24
3.2. Tulomenetelmä: yritysten kalastusmatkailumyynti	26
3.2.1. Yritysten liikevaihdon jakautuminen	26
3.2.2. Välitön kalastusmatkailutulo.....	27
3.2.3. Välitön kalastusmatkailutyöllisyys.....	28
3.2.4. Välittömän kalastusmatkailutyöllisyyden palkka- ja verotulovaikutukset.....	29
4. Yhteenveto ja pohdinta	30
Viitteet.....	34

Tiivistelmä

Kuusamo on Suomen suosituimpia kalastusmatkailukohteita. Kuusamo halkovassa Oulankajoen vesistöissä elää kolme luonnonvaraista järvitaimenkantaa, joita kalastavat vuosittain tuhannet kalastajat. Tämän Oulun yliopiston Thule-instituutin toteuttaman tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää luonnonvaraisten järvitaimenkantojen esiintymisalueelle suuntautuvan kalastusmatkailun tuottamia aluetaloudellisia vaikutuksia Kuusamossa. Tutkimus toteutettiin osana Metsähallituksen johtamaa, EU:n Karelia ENPI CBC -ohjelman rahoittamaa hanketta *Saving our joint treasure: sustainable trout fisheries for the transborder Oulanka river system*.

Tutkimuksen aineistot kerättiin (1) kyselytutkimuksella, jonka kohteena olivat kalastusmatkailijat ja (2) haastattelututkimuksella, jonka kohteena olivat kuusamolaiset kalastusmatkailun ohjelmopalveluyritykset. Kyselytutkimus toteutettiin kesällä 2013 tutkimuksen kohdealueella kalastaneiden matkailijoiden keskuudessa. Siinä selvitettiin mm. kalastustottumuksia, luonnonvaraisten taimenten merkitystä kalastuskohteen valinnassa sekä kalastusmatkailijoiden rahankäyttöä Kuusamossa; tässä raportissa pääpaino on kalastajien rahankäytöstä kerätyn aineiston käsittelyssä. Kyselyyn kutsuttiin osallistumaan 1 563 kalastusluvan vuonna 2013 lunastanutta henkilöä, joista kyselyyn vastasi 42,5 %. Lisäksi Internetissä oli avoin vastausmahdollisuus. Kaikkiaan vastauksia saatiin 813:lta Oulanka-, Kitka- tai Kuusinkijoella vuonna 2013 kalastaneelta henkilöltä, joista 70,6 % oli matkailijoita. Matkailijoista 487 antoi aluetaloudellisten vaikutusten arvioimisen kannalta käyttökelpoisia tietoja.

Haastattelututkimukseen osallistui 14 kuusamolaista yritystä. Niiltä selvitettiin Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoelle suuntautuvan kalastusmatkailun ohjelmopalveluiden tuottamaa liikevaihtoa, näkemyksiä luonnonvaraisten taimenkantojen merkityksestä sekä yritysten välistä yhteistyötä. Tässä raportissa keskitytään Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen kalastusmatkailun tuomaan liikevaihtoon ja työllisyyteen sekä palkka- ja verotulovaikutuksiin.

Aluetalousvaikutuksia arvioitaessa tarkasteltiin paitsi kalastusmatkailijoiden, myös heidän matkaseurueidensa rahankäyttöä. Lisäksi aluetalousvaikutuksia eriteltiin kalastusmatkailijoiden motivaatiotyypin mukaan. Tarkastelutavasta riippuen Oulankajoen vesistön luonnonvaraisten taimenkantojen esiintymisalueelle suuntautuvan kalastusmatkailun Kuusamoon tuomat välittömät arvonlisäverottomat tulot olivat 1–2 miljoonaa euroa, työllisyysvaikutukset 7–12 henkilötyövuotta, välittömät palkkatulot 200 000–370 000 euroa ja verotulot 27 000–50 000 euroa.

Asiasanat: aluetaloudelliset vaikutukset, järvitaimen, kalastusmatkailu, Kitkajoki, Kuusinkijoki, Oulankajoki, tulo- ja menomenetelmä

Kuosku, K., Kauppila, P. & Karjalainen, T.P. 2014. Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen kalastusmatkailun aluetaloudelliset vaikutukset. *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä* 3/2014. 35 s.

Sammandrag

Kuusamo är en av de populäraste resmålen för fisketurister i Finland. Älven Oulankajoki strömmar genom Kuusamo och i dess vattendrag lever tre bestånd av insjööringar i naturtillstånd som årligen lockar tusentals fiskare. Syftet med denna undersökning som genomförts av Thule-institutet vid Uleåborgs universitet var att klarlägga de regionekonomiska effekterna för Kuusamo av den fisketurism som riktar sig till områden där bestånd av insjööringar förekommer i naturtillstånd. Undersökningen genomfördes som en del av projektet *Saving our joint treasure: sustainable trout fisheries for the transborder Oulanka river system*. Projektet leds av Forststyrelsen och finansieras av EU-programmet Karelia ENPI CBC.

Materialet i undersökningen insamlades genom (1) en enkätundersökning som riktade sig till fisketurister och (2) en intervjuundersökning som riktade sig till tjänsteföretag inom fisketurismen i Kuusamo. Enkätundersökningen genomfördes sommaren 2013 bland fisketurister på målområdet för undersökningen. I den utreddes bl.a. fiskevanor, betydelsen av i naturtillstånd levande öringar vid valet fiskeplats och hur fisketuristerna använder pengar i Kuusamo; i den här rapporten har tyngdpunkten lagts på behandlingen av materialet som hänför sig till hur fisketuristerna använder pengar. 1 563 personer som 2013 inlöst ett fiskelov blev ombedda att delta i undersökningen, av dem svarade 42,5 % på undersökningen. Dessutom kunde man svara via internet. Totalt svarade 813 personer som 2013 fiskat i Oulanka-, Kitka- eller Kuusinkijoki, varav 70,6 % var turister. Av turisterna gav 487 uppgifter som är användbara med tanke på en utvärdering av de regionekonomiska effekterna.

I intervjuundersökningen deltog 14 företag från Kuusamo. Bland dem utreddes vad tjänsterna för fisketurism som riktar sig till Oulanka-, Kitka- och Kuusinkijoki omsätter, åsikter om betydelsen av öringsbestånd i naturtillstånd och samarbetet mellan företagen. Denna rapport fokuserar på den omsättning och sysselsättning som fisketurismen vid Oulanka-, Kitka- och Kuusinkijoki ger samt effekten på löne- och skatteinkomster.

Vid utvärderingen av de regionekonomiska effekterna granskades utöver hur mycket fisketuristerna använder pengar också hur mycket deras resesällskap spenderade. Dessutom specificerades de regionekonomiska effekterna utifrån fisketuristernas motivationstyp. Beroende på betraktelsesätt var de direkta intäkterna exkl. moms i Kuusamo från fisketurism som riktar sig till vattendrag i Oulankajoki med öringsbestånd i naturtillstånd 1–2 miljoner euro, sysselsättningseffekterna var 7–12 årsverken, de direkta löneintäkterna 200 000–370 000 euro och skatteintäkterna 27 000–50 000 euro.

Nyckelord: fisketurism, insjööring, Kitkajoki, Kuusinkijoki, metod för intäkts- och utgiftsbudget, Oulankajoki, regionekonomiska effekter

Kuosku, K., Kauppila, P. & Karjalainen, T.P. 2014. De regionekonomiska effekterna av fisketurism vid Oulanka-, Kitka- och Kuusinkijoki. *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä* 3/2014. 35 s.

Abstract

Kuusamo is one of Finland's most popular fishing tourism destinations. Three wild brown trout populations, which are fished by thousands of fishers every year, inhabit the water system of the river Oulankajoki. The purpose of this study, conducted by the Thule Institute of the University of Oulu, was to investigate the regional economic impacts of fishing tourism in Kuusamo. The study was performed as part of the *Saving our joint treasure: sustainable trout fisheries for the transborder Oulanka river system project*, led by the Forest and Park Service and financed by the EU's ENPI CBC programme, Karelia.

Materials for the study were collected using (1) a questionnaire survey with fishing tourists as the target group and (2) an interview study whose target group was fishing tourism programme service enterprises located in Kuusamo. The survey was conducted among fishing tourists visiting the destination in the summer of 2013. The aim of the survey was to identify tourists' fishing habits, to assess the importance of wild trout to their selection of fishing sites and to evaluate the amount of money they spent in Kuusamo. This report focuses on the amount of money spent. The questionnaire was sent to a total of 1,563 people who had bought a fishing licence, and the response rate was 42.5 %. Respondents were given the opportunity to respond to the survey via the Internet. A total of 813 people, who fished in the rivers Oulanka, Kitka and Kuusinkijoki in 2013, returned the questionnaire. Of these, 70.6 % were defined as tourists. A total of 487 questionnaires were considered relevant to assessing the regional economic impacts of fishing tourism.

The study included interviews of 14 enterprises located in Kuusamo, with the aim of finding out more about turnover, the commercial importance of wild brown trout and cooperation between enterprises. This research report focuses on turnover, employment and the wage income and tax revenues derived from fishing tourism on the rivers Oulanka, Kitka and Kuusinkijoki.

As well as spending by fishers, the assessment of the regional economic impacts of fishing tourism examined expenditure by the accompanying travel parties. In addition, the regional economic impacts were analysed based on the type of motivation influencing the behaviour of fishing tourists. Based on this approach, the study ascertained the regional economic impacts of fishing tourism related to wild brown trout in the River Oulankajoki's water system to be as follows: 1–2 million euros in direct revenues (excluding VAT), 7–12 person-years in direct employment, 200,000–370,000 euros in direct wages and 27,000–50,000 euros in direct tax revenue in Kuusamo.

Keywords: brown trout, expenditure and income method, fishing tourism, regional economic impacts, River Kitkajoki, River Kuusinkijoki, River Oulankajoki, *Salmo trutta*

Kuosku, K., Kauppila, P. & Karjalainen, T.P. 2013. Regional economic impacts of fishing tourism on the rivers Kitkajoki, Kuusinkijoki and Oulankajoki. *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä* 3/2014. 35 p.

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen taustaa

Matkailu toi 91,4 miljoonan euron välittömät tulot Kuusamoon vuonna 2010 ja sen työllisyysvaikutukset olivat noin 674 välitöntä henkilötyövuotta (Kauppila 2012). Kuusamon matkailu perustuu vahvasti luontoon ja luontoaktiiviteetteihin, mukaan lukien kalastus, joten luontomat- kailu nähdään alueen kehittämisen yhtenä voimavarana (Kauppila 1997, 2001). Kesämatkai- lun osalta Kuusamon vetovoimaisuutta ja tunnettuutta lisäävät kalastuksen harrastajien kes- kuudessa hyvin tunnetut ja arvostetut Oulankajoen vesistöissä elävät järvitaimenkannat, jotka houkuttelevat vuosittain tuhansia kalastusmatkailijoita alueelle. Tämä Suomen ja Venäjän ra- jan yli vaeltava, luonnonvaraisesti lisääntyvä ja perimältään alkuperäisenä säilynyt taimen- kanta on viime vuosikymmeninä hieman pienentynyt, joskin se on säilynyt edelleen elinvoi- maisena, ja populaatiokoon muutokset voivat olla osa luontaista kannanvaihtelua (Saraniemi 2005, s. 52–53). Kestävän kehityksen huomiointi luontomat- kailun kehittämisessä on kuitenkin oleellista, sillä sekä matkailutuotteiden kysyntä- että tarjontapuolella sosiaalinen vastuu ja ympäristön huomioiminen ovat tulevaisuudessa yhä suuremmissa roolissa (Matkailun edistä- miskeskus 2014).

Tämä tutkimus tehtiin osana Metsähallituksen koordinoimaa hanketta Saving our joint treasure: sustainable trout fisheries for transborder Oulanka river system, jota rahoittivat vuo- sina 2013–2014 EU:n Karelia ENPI CBC -naapurisuusohjelma, Kuusamon kaupunki ja Kuu- samon yhteisten vesien osakaskunta (KYVOK). Hankkeessa tutkitaan suomalais-venäläisenä yhteistyönä Oulankajoen vesistön järvitaimenkannan tilaa, suunnitellaan maiden välille yh- teistä kalastonhoitomallia sekä tutkitaan taimenenkalastuksen taloudellista ja sosiaalista mer- kitystä Koillismaan ja Venäjän Karjalan asukkaille, kalastusmatkailijoille sekä aluetaloudelle ja alueen yritystoiminnalle. Tämä tutkimusraportti käsittelee Oulankajoen vesistön luonnonva- raisen järvitaimenkannan esiintymisalueelle suuntautuvan kalastusmatkailun tuottamia aluetaloudellisia vaikutuksia Kuusamossa. Tutkimuksen toteutti Oulun yliopiston Thule-instituutti.

Thule-instituutti on aiemmin tutkinut kalastusmatkailun aluetalousvaikutuksia Iijoel- la (Kauppila ym. 2011, Kauppila ja Karjalainen 2012), joka kuuluu Suomen suosituimpiin kalastuskohteisiin (Seppänen ym. 2011). Tässä Kuusamoon kohdistuvassa tutkimukses- sa selvitetään erityisesti luonnonvaraisen järvitaimenkannan merkitystä Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen kalastusmatkailun vetovoimatekijänä ja sen esiintymisalueelle suuntautuvan ka- lastusmatkailun vaikutusta Kuusamon aluetalouteen. Tutkimusmenetelmänä käytettiin niin sanottua Matkailun edistämiskeskuksen (1983) pohjoismaista tulo- ja työllisyysmallia, jota on Suomessa käytetty usein matkailun aluetaloudellisten vaikutusten mittaamiseen. Malli jakaantuu tulo- ja menomenetelmään. Tässä tutkimuksessa tulomenetelmää sovellettiin yrityshaas- tatteluilla kerättyyn tutkimusaineistoon ja menomenetelmää sovellettiin kyselytutkimuksella kerättyyn aineistoon. Menomenetelmällä tarkasteltuja tutkimusaineistoja täydennettiin Tilas- tokeskuksen yritysrekisteristä ja palkkatilastoista saaduilla tiedoilla, jolloin menetelmä muis- tuttaa ns. Koillismaan mallia (Hätälä ja Kauppila 1999, Kauppila 1999).

1.2. Keskeiset käsitteet ja tarkastelun rajaus

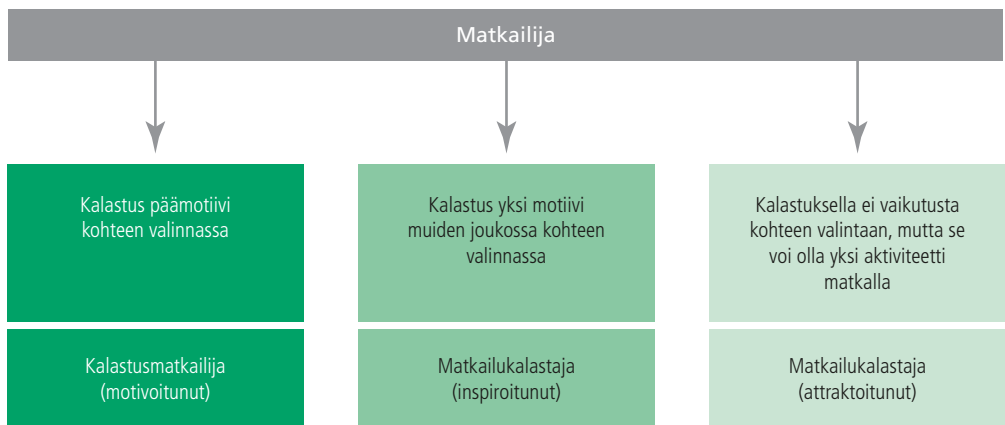
Kalastusmatkailu sijoittuu matkailun tutkimuskenttään siten, että tutkimuksen kohteena voivat olla kalastusmatkailijat (kysyntä), heitä palveleva yritystoiminta (kalastusmatkailuelinkeino eli tarjonta) tai kalastusmatkailun vaikutukset (ympäristölliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset) (Kauppila ym. 2011, Kauppila ja Karjalainen 2012). Oleellista on erottaa kalastusmatkailu esimerkiksi vapaa-ajankalastuksesta, sillä vapaa-ajankalastus pitää sisällään myös paikallisen kotitarve- ja virkistyskalastuksen (Hemmi 2005, Puhakka ja Salonen 2005), joihin ei sisälly matkailullista näkökulmaa. Tässä tutkimusraportissa keskitytään tarkastelemaan nimenaan kalastusmatkailun aluetaloudellisia vaikutuksia.

Matkailu luo tulovirtoja aluetalouteen sekä matkailijoiden kulutuksen että matkailuinvestointien kautta (Ryan 1991). Matkailuinvestoinnit jäävät tämän tutkimuksen ulkopuolelle, ja aluetalousvaikutuksia tutkitaan vain matkailijoiden kulutuksen kautta. Matkailijoiden rahankäytöstä syntyvät aluetaloudelliset vaikutukset jaetaan yleensä välittömiin, välillisiin ja johdettuihin vaikutuksiin (Mathieson ja Wall 1982). Matkailijoiden kuluttaessa kohdealueella rahaa erilaisiin tuotteisiin ja palveluihin syntyy välittömiä tulovaikutuksia yrityksille. Välilliset vaikutukset syntyvät, kun välitöntä matkailutuloa saavat yritykset hankkivat tuotteita ja palveluita toisilta yrityksiltä. Kun matkailun ansiosta työllistyneet henkilöt ostavat tuotteita ja palveluita, syntyy puolestaan johdettuja eli indusoituja vaikutuksia. Välilliset ja johdetut vaikutukset muodostavat matkailun kerrannaisvaikutukset. Tässä tutkimuksessa keskitytään kalastusmatkailun välittömiin tulo- ja työllisyysvaikutuksiin sekä välittömien työllisyysvaikutusten aikaansaamiin palkka- ja verotulovaikutuksiin.

Matkailu tuo aluetalouteen alueen ulkopuolista rahaa. Osa kokonaisvaikutuksista eli välittömistä, välillisistä ja johdetuista vaikutuksista suuntautuu kuitenkin alueelta ulos, jolloin aluetaloudesta ilmenee vuotoja. Kaikki matkailun ansiosta työllistyneet työntekijät eivät ole paikkakuntalaisia, mikä vähentää verotulokertymää. Myös osa tuotteista ja palveluista hankitaan alueen ulkopuolelta, jolloin vuotoja ilmenee hankintaketjujen eri osista. Vuotoja luontomatkailun tuomasta matkailutulosta ovat tutkineet mm. Rinne ja Saastamoinen (2005) paikallistason tutkimuksessa Kuhmossa. Vuotojen osuuden todettiin olevan jopa 48 % Kuhmon luontomatkailutulosta ollen suurimmillaan vähittäiskaupassa sekä huoltoasemilla ja pienimmillään majoituksessa, ravintolapalveluissa sekä luontoon perustuvissa virkistyspalveluissa. Vuotojen huomioimatta jättämisen onkin todettu yliarvioivan matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia (Matkailun edistämiskeskus 1983, Piirala 1997). Vuotoja kuitenkin pienentää alueen yritysten välinen yhteistyö, millä on vaikutusta myös välittömien aluetalousvaikutusten kerrannaisvaikutuksia lisäävästi (Wall 1997). Vuotoja ei tässä tutkimuksessa tarkasteltu, vaan tulokset esitetään kalastusmatkailun välittöminä vaikutuksina aluetalouteen.

Keskeistä tämän tutkimusraportin kannalta on määritellä kalastusmatkailun ja matkailukalastuksen ero sekä erilaisten kalastusmatkailijatyyppeiden erot matkailun motivaation suhteen (kuva 1). Kauppilan ym. (2011) määritelmän mukaan kalastuksen ollessa päämotiivi matkakohteen valinnassa puhutaan kalastusmatkailijasta, josta voidaan käyttää myös nimitystä kalastusmotivoitunut matkailija. Kalastusmatkailussa matkustetaan ja viivytään vakituisen asuinpaikkakunnan ulkopuolella kalastuksen ja siihen liittyvän virkistysvuoksi. Jos kalastus puolestaan on vain yksi motiivi muiden joukossa matkakohdetta valittaessa, puhutaan kalastusinspiroituneesta matkailijasta. Koska kalastus ei ole ainoa motiivi matkakohteen va-

linnassa, määritellään kalastusinspiroituneet matkailijat matkailukalastajiksi. Osalla matkailijoista kalastus ei vaikuta matkakohteen valintaan lainkaan, vaan päätös kalastuksesta tehdään vasta paikan päällä. Heidä kutsutaan kalastusattraktoituneiksi matkailijoiksi ja heidät luokitellaan inspiroituneiden tavoin matkailukalastajiksi. Tässä raportissa käytetään termiä kalastusmatkailija puhuttaessa yleisesti kaikista kalastusta harrastaneista matkailijoista ja lisäksi vertailtaessa eri kalastusmatkailijatyyppejä käytetään termejä motivoitunut, inspiroitunut tai attraktoitunut.

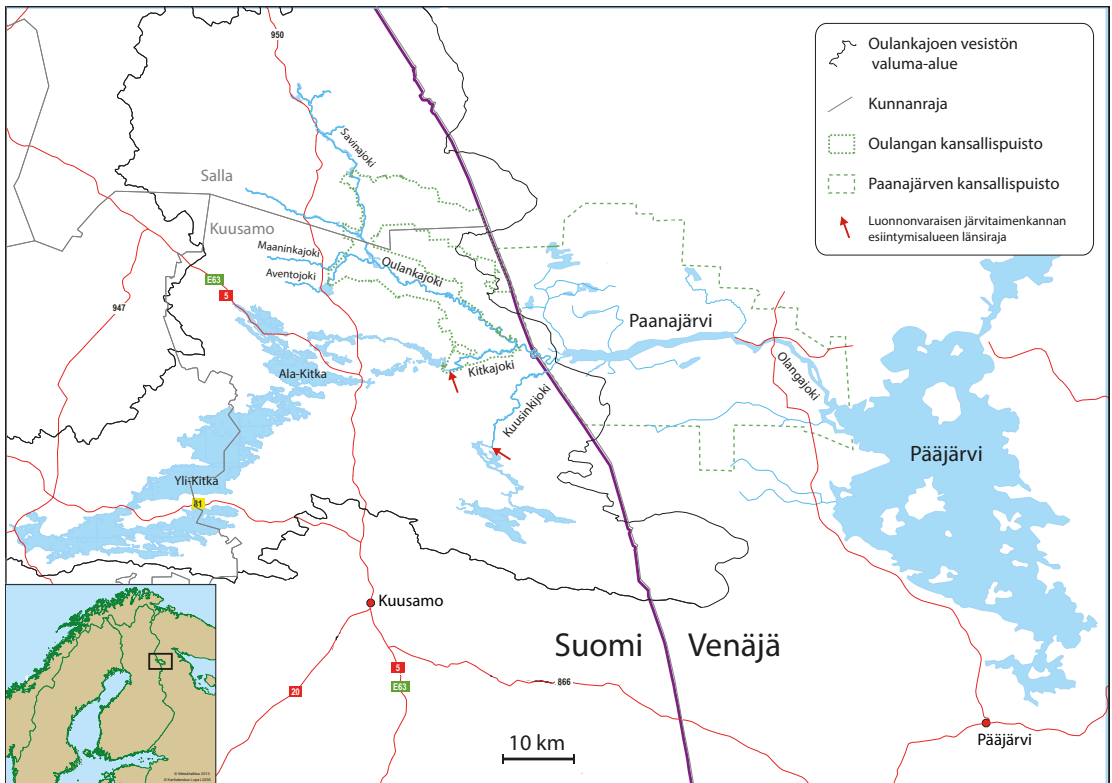
Kuva 1. Kalastusmatkailijan profiloituminen motivoituneisuuden mukaan (Kauppila ym. 2011).

Maa- ja metsätalousministeriön (2008) käyttämän kalastusmatkailijan määritelmän mukaan kalastus kesäpaikan läheisillä pyyntivesillä ei ole kalastusmatkailua, vaikka mökki sijaitisi muualla kuin kotipaikkakunnalla. Tämän määritelmän mukaisesti tässä tutkimusraportissa kalastusmatkailija on määritelty seuraavasti: Kuusamossa vierailleva kalastusluvan ostanut ulkopaikkakuntalainen, jolla ei ole vapaa-ajan asuntoa tai mökkiä Kuusamossa. Kalastusluvan ostamista pidettiin osoituksena siitä, että matkailija oli määriteltävissä kalastusmatkailijaksi tai matkailukalastajaksi.

2. Tutkimuksen kohdealue, tutkimusaineisto ja -menetelmät

2.1. Tutkimuksen kohdealue

Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoki kuuluvat Oulankajoen valuma-alueeseen (kuva 2). Se on osa Koutajoen latvavesistöaluetta, joka sijoittuu Kuusamon, Posion ja Sallan kuntien alueille. Oulankajoen, Kitkajoen ja Kuusinkijoen kautta alueen vedet laskevat itärajan taakse Paanajärveen ja edelleen Pääjärveen. Kitkajoki ja Oulankajoki yhtyvät toisiinsa ennen valtakunnanrajaa ja Kuusinkijoki yhtyy niihin Venäjän puolella ennen Paanajärveä (Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus 2013).

Kuva 2. Pääjärveen laskevan Oulankajoen vesistön valuma-alue (Metsähallitus 2014). Tutkimusalueena oli Oulankajoen vesistön luonnonvaraisen järvitaimenkannan esiintymisalue.

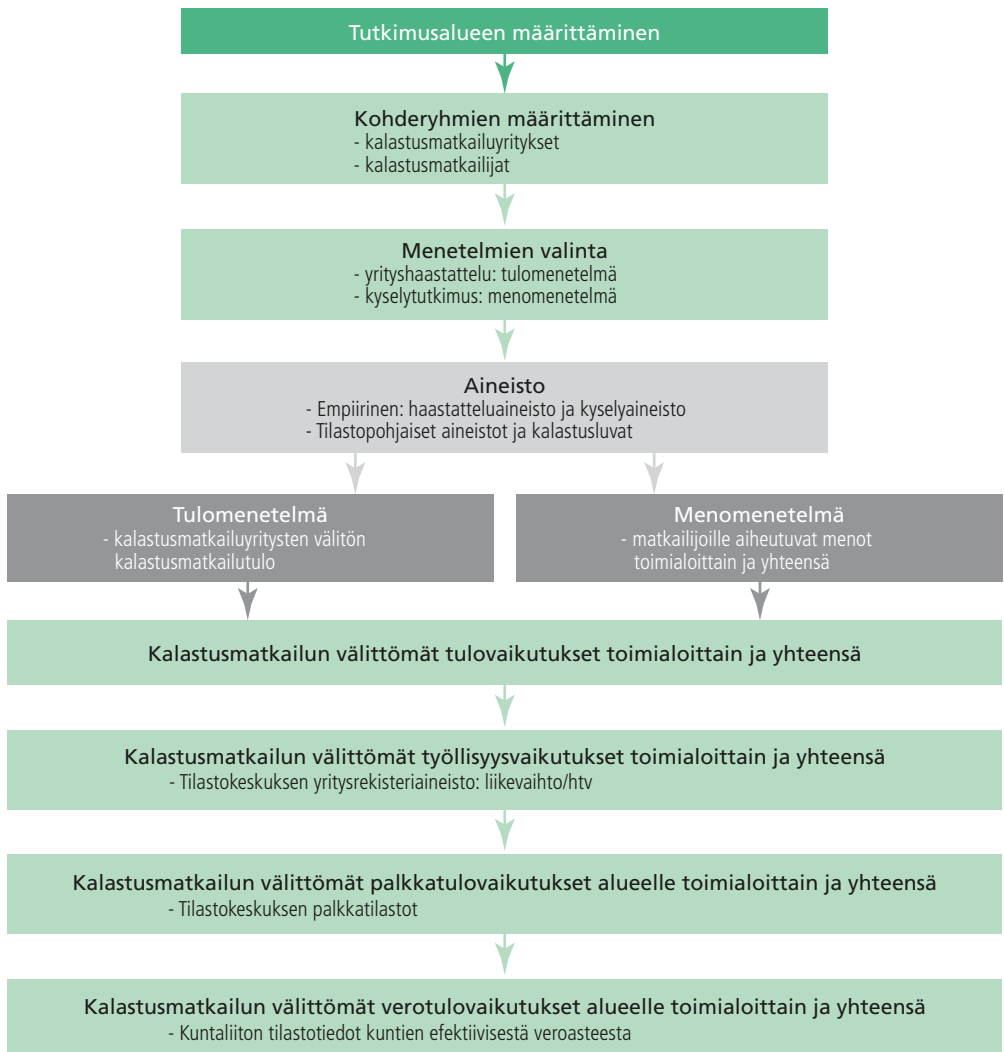
Oulankajoen uoman pituus latvajärvistä Paanajärveen on noin 90 km, josta vajaat 10 km on Venäjän puolella. Koutajoen vesistön valuma-alueen (noin 4 500 km²) vedet laskevat Oulankajokeen. Kitkajoen jokiuoman pituus yläpuolisista järvistä Oulankajokeen on noin 30 km. Kitkajoen valuma-alue koostuu Kitkajärven, Posiojärven ja Naatikkajoen valuma-alueista. Koko valuma-alueen pinta-ala on 1 840 km², josta vain 135 km² on järvalueen alapuolella varsinaisen Kitkajoen varsilla. Kuusinkijoen uoman pituus Oulankajoelle on noin 20 km, josta 18 km on Suomen puolella. Kuusinkijoen koko valuma-alueen pinta-ala on 1 006 km², josta valtaosa (809 km²) on Suomen puolella (Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus 2013).

Kyselyt ja haastattelut kohdistettiin Oulankajoen vesistöalueella Oulangan taimen -hankkeen tavoitteiden ja kohdealueen mukaisesti Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen niihin osiin, joihin luonnonvaraiset järvitaimenet pääsevät nousemaan kudulle: Kitkajoella Jyrävän putouksesta Oulankajoelle ja Kuusinkijoella Myllykosken voimalaitokselta Oulankajoelle. Tämän rajauksen mukaisesti kalastajille kohdistettu kysely koski seuraavia kalastuslupa-alueita: Oulanka- ja Kitkajoen yhtenäislupa-alue, Oulankajoen virkistyskalastusalue sekä Kuusinkijoen yhtenäislupa-alue. Tästä alueesta käytetään jäljempänä lyhennettä ”OKK-alue”. Kitkajoen yläosan kalastusalue rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle, koska Jyrävänkосki muodostaa luonnollisen nousuesteen kudulle nouseville taimenille; Jyrävänkосken yläpuolella elää Kitkajärvistä sinne kudulle laskeutuva taimenkanta sekä joen paikallinen, vaeltamaton kanta (Sutela ja Huusko 1997). Oulankajoessa Kiutaköngäs vaikeuttaa taimenten nousua korkean veden aikana, mutta merkintätutkimukset ovat osoittaneet, että taimenet pystyvät normaaleissa vesiolissa nousemaan könkään yli omin voimin (Sutela ja Huusko 1997, Saraniemi 2005, Saraniemi ym. 2008). Taimenia myös siirretään vuosittain Kiutaköngkään yli Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimesta Carlin-merkintöjen yhteydessä (Saraniemi ym. 2008). Oulanka-Kitkajoen yhtenäislupa-alue on siis kokonaisuudessaan luonnonvaraisen taimenkannan esiintymisaluetta ja tämän tutkimuksen kohteena. Suurin osa tutkimusalueesta sijoittuu Kuusamon kunnan alueelle. Vain Oulangan kansallispuiston alueella, jota Oulankajoen kalastuslupa-alue koskee, on Sallan kunnan puolella Oulankajoen latvavesiä (Oulanka- ja Savinajoki). Aluetaloudellisten vaikutusten selvittäminen rajattiin koskemaan vain Kuusamoa, mutta kalastuksen määrän selvittämiseksi tiedot myydyistä kalastusluvista kerättiin myös Sallan kunnan puolelta Hautajärven kalastusalueelta.

2.2. Tutkimusaineisto ja -menetelmät

2.2.1. Tutkimusprosessin kuvaus

Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen kalastusmatkailun aluetalousvaikutusten tutkimusprosessi on esitetty kuvassa 3. Jotta voitiin erottaa Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijokiin kohdistuvan kalastusmatkailun aluetalousvaikutukset muista matkailun tai kalastusmatkailun vaikutuksista, oli aluksi määritettävä tutkimusalue ja tutkimuksen kohderyhmät. Tutkimusmenetelmänä käytettiin niin sanottua Matkailun edistämiskeskuksen (1983) pohjoismaista tulo- ja työllisyysmallia, joka jakaantuu tulo- ja menomenetelmään. Menetelmää on lisäksi täydennetty Tilastokeskuksen yritysrekisterin ja palkkatilaston tiedoilla, jolloin menetelmä muistuttaa ns. Koillismaan mallia (Hätälä ja Kauppila 1999, Kauppila 1999), jolla kalastusmatkailun aluetalousvaikutuksia on tutkittu myös aiemmin (Kauppila ym. 2011, Kauppila ja Karjalainen 2012). Tulo- ja menomenetelmien tulokset laskettiin erikseen ja yhdistettiin lopuksi yhteen.

Kuva 3. Kalastusmatkailun aluetalousvaikutusten tutkimuksen prosessinkuvaus.

Tutkimusprosessin vaiheiden määrittelyn avulla rajattiin tutkimuksen kohde mitattavaksi kokonaisuudeksi. Tutkimusalueena oli aluetalousvaikutusten osalta Kuusamo. Aineisto kerättiin Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoella kalastaneille matkailijoille suunnatulla kyselyllä sekä kyseisille joille suunnattuja ohjelmapalveluita tarjoavien yritysten haastatteluilla. Menomenetelmässä matkailijoiden rahankäyttöä kartoitettiin matkailijaotoksen avulla menoluokittain ja motivaatiotyypeittäin (euroa/hlö/vrk). Menot yleistettiin koko matkailijajoukkoon siten, että henkilökohtainen vuorokausikulutus kerrottiin matkailijoiden määrällä sekä matkojen keskimääräisellä määrällä ja kestolla. Näin saatiin menomenetelmän avulla laskettua alueen välitön matkailutulo. Tulomenetelmän osalta välitön matkailutulo laskettiin yritysten liikevaihtotietojen perusteella ja kohdennettiin OKK-alueen kalastusmatkailua koskevaksi haastatteluissa saatujen tietojen perusteella (OKK-alueelle kohdistuvan kalastusmatkailun osuus yrityksen liikevaihdosta).

Välittömän kalastusmatkailutyöllisyyden, palkka- ja verotulovaikutusten laskennassa hyödynnettiin Tilastokeskuksen yritysrekisteri- ja palkkarakennetilastoja. Välitön kalastusmatkailutyöllisyys saatiin toimialoitain, kun yritysrekisterin toimialakohtaisilla liikevaihto/henkilöstö-suhteilla jaettiin toimialoitainen matkailutulo. Välittömät työllisyysvaikutukset kerrottiin tämän jälkeen palkkatilastojen toimialoitaisella vuosipalkalla, jolloin saatiin laskettua välittömän kalastusmatkailutulon aikaansaamat palkkatulovaikutukset. Verotulo laskettiin palkkatulovaikutuksesta kertomalla palkkatulot kunnan efektiivisellä veroasteella. Efektiivisellä veroasteella tarkoitetaan sitä, että verotettavista tuloista tehtävien erilaisten vähennysten (esim. matkakustannukset ja tulonhankkimiskulut) johdosta nimellinen veroaste (kunnan tuloveroprosentti) ei vastaa todellista veroastetta. Kunnallisvero maksetaan vain siitä osasta tuloja, josta on ensin tehty vähennykset, ja efektiivisellä veroasteella tarkoitetaan tämän maksunpannun kunnallisveron suhdetta ansiotuloihin (Kuntaliitto 2013).

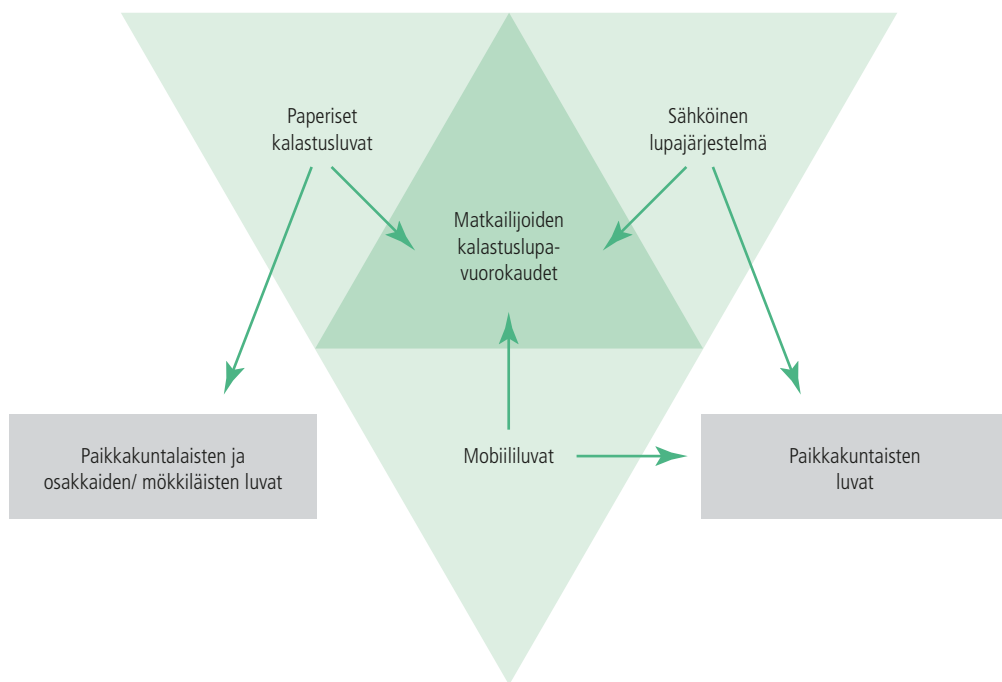
Aluetalousvaikutukset laskettiin välittömien tulo-, työllisyys-, palkka- ja verotulovaikutusten osalta. Tulokset laskettiin yksittäisille kalastusmatkailijoille, kalastusmatkailijoille seurueineen sekä erilaiset kalastusmatkailijoiden motivaatiotyypit huomioiden. Tutkimuksen tulokset esitetään minimi- ja maksimiarvojen vaihteluväleinä, sillä vaihtoehtoisia tarkastelunäkökulmia on useita.

2.2.2. Kyselytutkimus kalastajille

Empiirisenä aineistona menomenetelmässä ovat kesällä 2013 Oulanka-, Kitka- tai Kuusinkijoelle kalastuslupan ostaneille lähetettyyn posti-/internetkyselyyn saadut vastaukset. Kuusinkijoella tutkimus kohdistui Kuusingin yhteisluvan ostaneisiin kalastajiin ja Kitka- ja Oulankajoella kalastajiin, jotka olivat ostaneet joko Kitka-Oulankajoen yhteisluvan tai Oulankajoen luvan. Tutkimusalueen kalastusoikeuksien haltijoita ovat Kuusamon yhteisten vesialueiden osakaskunta (KYVOK), joka myy Kuusinkijoen kalastuslupaa sekä Oulankajoen ja Kitkajoen yhtenäislupaa Nurmisaarenniemestä valtakunnanrajalle, ja Metsähallitus, joka myy Oulankajoen lupaa (5572) Nurmisaarenniemestä Oulangan kansallispuiston rajalle saakka. Siitä pohjoiseen Sallan kunnan puolella alkaa Hautajärven kalastusalue, johon kuuluu 14 osakaskuntaa. Hautajärven kalastusalueen myymät luvat eivät ole mukana tutkimuksen aineistossa paitsi kokonaiskalastuspainetta varten selvitettyssä myytyjen lupien kokonaismäärässä.

Välittömän kalastusmatkailutulon määrittämistä varten oli oleellista selvittää kalastusmatkailijoiden kokonaismäärä kohdealueella. Tätä varten kerättiin tiedot kohdealueelle myydyistä kalastusluvista sekä selvitettiin matkailijoiden osuus lupien ostajista käymällä lupatietoja läpi yksityiskohtaisesti. Henkilömäärien suhde lupavuorokausien määrään sekä matkailijoiden osuus lupien ostajista selvitettiin mahdollisimman tarkasti kunkin lupatyypin kohdalta erikseen.

Perinteisten paperisten vihkolupien lisäksi Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoelle on mahdollista ostaa mobiililupia (kuva 4). Metsähallituksen myymät muut kuin mobiililuvat eivät kuitenkaan ole paperilupia, vaan näistä luvista tiedot tallennetaan sähköiseen lupamyyntijärjestelmään (LPwinres). Yhteensä Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoille myytiin vuonna 2013 tutkimusalueella eri lupatyypit yhteen laskien 6 384 vuorokausilupaa, ja lisäksi 418 kausilupaa. Keskimäärin lupia ostettiin noin 1,7 vuorokauksi/hlö, ja lupia ostaneita henkilöitä oli 3 725 ilman kausilupien ostajia ja kaikkiaan yhteensä 4 143 henkilöä. Matkailijoita kaikista kalastajista oli 3 149 (76 %) ja lupavuorokausia heillä oli 5 397 eli 1,7/hlö. Matkailijoille myytyjen lupavuorokausien määrä eroteltiin myytyjen kalastuslupavuorokausien kokonaismäärästä, jotta kalastusmatkailun aluetalousvaikutusten laskentaa varten saatiin arvioitua kalastusmatkailijoiden kokonaismäärä.

Kuva 4. Kalastuslupatyypit ja matkailijoille myytyjen lupien erottaminen paikkakuntalaisille myydyistä luvista.

Postikyselyn vastaanottajien otokseen otettiin mukaan paperiluvan ostajista joka kolmas paikkakuntalainen tai osakas ja joka kolmas ulkopaikkakuntalainen. Metsähallituksen sähköisen luvanmyyntijärjestelmän kautta poimittiin otokseen mukaan samoin joka kolmas. Samalle henkilölle tai samaan osoitteeseen ei lähetetty kahta lomaketta eli päällekkäisyydet poistettiin otannan yhteydessä. Epäselvät ja puutteelliset yhteystiedot hylättiin ja korvattiin seuraavilla hyväksyttävissä olevilla tiedoilla. Käsinkirjoitetuissa lupavihoissa epäselvien yhteystietojen osuus oli suuri, mikä hieman heikensi otannan kattavuutta paperisten lupien osalta. Mobiililupien osalta kyselyotos kattoi kaikki luvan ostajat: tekstiviesti, jossa kehoitettiin vastaamaan Internetissä olevaan kyselyn sähköiseen versioon, lähetettiin kaikkiin puhelinnumeroihin, joista oli ostettu lupia tutkimusalueelle.

Kysely lähetettiin postitse 848 henkilölle ja siitä tiedotettiin tekstiviestillä 715 henkilölle eli yhteensä kyselyotos käsitti 1 563 kalastusluvan ostanutta (sekä paikallisia että matkailijoita). Kyselyotoksen koko oli 37,7 % luvanostajien kokonaismäärästä (4 143 kalastusluvan ostaneesta henkilöstä). Vastausaktiivisuus oli 42,5 % (664 vastaajaa). Lisäksi Internetin kautta kyselyyn vastasi 149 sellaista kalastajaa, joita eri erikseen kutsuttu vastaamaan tai jotka eivät ilmoittaneet saamaansa salasanaa, mutta olivat kalastaneet tutkimusalueella kesällä 2013, jolloin kaikkiaan vastauksia saatiin 813:lta OKK-alueella kalastaneelta henkilöltä. Näistä matkailijoita, joita aluetalousvaikutusten selvittäminen koski, oli 70,6 % eli 574 henkilöä, mikä on linjassa sen kanssa, että kalastusluvan ostaneista kalastajista matkailijoita laskettiin olevan 76 %. Rahankäyttökysymykseen vastasi 487 matkailijaa, jotka muodostivat menomenetelmän aineiston.

Kyselyn sähköinen versio oli vastattavissa Oulangan taimen -hankkeen Internet-sivuilla (www.oulangantaimen.fi) 1.8.–18.10.2013. Internet-vastausmahdollisuudesta tiedotettiin sekä paperisessa kyselylomakkeessa että tekstiviestissä, joka lähetettiin kaikille mobiililuvan ostaneille. Sekä paperisen kyselylomakkeen että tekstiviestin vastaanottajille annettiin salasana, joka pyydettiin syöttämään Internet-kyselyyn, jotta voitaisiin tarvittaessa erottaa otokseen kuuluneet vastaajat muista mahdollisista Internetin kautta kyselyyn vastanneista henkilöistä.

Kyselylomaketta testasivat ensin projektissa mukana olevat hankepartnerit ja sen jälkeen noin 20 henkilöä eri puolilta maata. Heiltä saadun palautteen perusteella joitakin kysymyksenasetteluja täsmennettiin. Kesän 2013 aikana lomaketta testattiin myös Kuusingin leirintäalueella, jossa sen täytti koemielessä 25 kalastajaa. Kalastajien käyttökokemusten perusteella lomakkeen ulkoasua, kysymyksenasettelua ja kysymysten keskinäistä järjestystä vielä muokattiin.

2.2.3. Kalastusmatkailuyrittäjien haastattelututkimus

Tulomenetelmän osalta empiirisenä aineistona olivat 14 kuusamolaiselle kalastusmatkailua harjoittavalle ohjelmalveluyritykselle tehtyjen haastattelujen vastaukset. Oulanka-, Kitka- tai Kuusinkijoella toimivien kalastusmatkailuyritysten löytämiseksi kartoitettiin kuusamolaisia yrityksiä eri tietolähteitä käyttäen: Koillis-Suomen Aikuisenkoulutus Oy:n hallinnoimassa ”Kalastusmatkailun kehittäminen Koillis-Suomessa” -hankkeessa mukana olevat yritykset, Koillis-Suomen kehittämissyhtiö Naturpolis Oy:n yritysrekisteri, Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä (YTJ), Ruka-Kuusamo Internet-sivut sekä tiedustelut suoraan yrityksiltä. Haastattelujen yhteydessä yritysjoukosta poistettiin ne, joiden toiminta ei ollut kalastusmatkailun ohjelmajal-

veluiden tuottamista, vaan esimerkiksi alueella käyvien kalastusmatkailijoiden muiden palveluiden tuottamista, matkailijoiden ohjaamista palveluiden äärelle tai kalastuspaikoille opastamista, sekä ne, jotka eivät saaneet liikevaihtoa OKK-alueelle kohdistuvasta kalastusmatkailun ohjelmalveluiden tuottamisesta. Kuitenkin kaksi sellaista yritystä, jotka eivät vuonna 2011 tai 2012 saaneet liikevaihtoa OKK-alueelle kohdistuvasta kalastusmatkailusta, pidettiin mukana, koska ne ilmoittivat, että vaikka toiminta ei toistaiseksi näy liikevaihdossa, niin osa asiakkaista tulee nimenomaan kalastaakseen OKK-alueella. Tulomenetelmää sovellettiin lopulta 14 yritykseltä kerättyyn aineistoon. Tutkimukseen sisällytettyjen yritysten liiketoiminnasta voidaan esittää seuraavanlainen määritelmä: kuusamolainen yritys, joka tarjoaa asiakkailleen Oulanka-, Kitka- tai Kuusinkijoelle kohdistuvia kalastusmatkailun ohjelmalveluita. Näistä yrityksistä muodostuu OKK-alueen kalastusmatkailupalveluiden toimiala, jota tutkimuksessa käsiteltiin ja josta tässä raportissa käytetään nimitystä kalastusmatkailuyritykset.

Aineiston käsittelyä varten tilattiin Tilastokeskukselta näiden 14 yrityksen yhteisen ”kalastusmatkailuyritysten toimialan” liikevaihto- ja henkilötöyvuositiedot. Tiedot on mahdollista saada yrityksistä, joiden toiminta-aika tarkasteluvuonna on yli puoli vuotta, jotka ovat työllistäneet enemmän kuin puoli henkilöä ja joiden liikevaihto on ylittänyt vuosittain määritellyn tilastorajan (10 340 euroa vuonna 2011) (Tilastokeskus 2013a, Karjalainen, M.-L. kirj. ilm.). Neljästätoista yrityksestä 12 täytti nämä ehdot, joten yritysryhmää koskevat liikevaihtotilastot saatiin Tilastokeskukselta vain 12 yrityksen tietojen perusteella. Kahden tilastorajan alle jääneen yrityksen tiedot saatiin suoraan niiltä itseltään haastattelujen yhteydessä. Yrityshaastattelulla selvitettiin myös yritysten välistä yhteistyötä matkailupalveluiden tuottamisessa sekä niiden näkemyksiä Oulankajoen vesistön luonnonvaraisten vaellustaimenten merkityksestä kalastusmatkailun vetovoimatekijänä. Tässä raportissa keskitytään kalastusmatkailun aluetalouden vaikutusten käsittelyyn.

Kerätyn aineiston avulla saadaan kattava kokonaiskuva Oulankajoen vesistöalueen kalastukseen liittyvien ohjelmalveluiden yritystoiminnasta, sillä rajatulla maantieteellisellä alueella toimivat yritykset on pystytty tunnistamaan ja niiden toiminta selvittämään tarkasti. Tässä raportissa tuodaan esille kalastusmatkailun aluetalouden vaikutuksia, mutta yrityksiltä saatiin tietoa myös mm. yritys yhteistyöstä matkailupalveluiden tuottamisessa sekä näkemyksiä Oulangan taimenen merkityksestä kalastusmatkailulle.

3. Kalastusmatkailun aluetaloudelliset vaikutukset

3.1. Menomenetelmä: kalastusmatkailijoiden rahankäyttö

3.1.1. Kalastusmatkailijoiden rahankäyttö menoluokittain ja motivaatiotyypeittäin

Kalastusmatkailijat tuovat rahaa Kuusamon aluetalouteen ostaessaan tavaroita ja palveluita alueelta. Kyselytutkimuksen mukaan he kuluttivat vuonna 2013 noin 55 euroa vuorokaudessa kalastusmatkansa aikana eli keskimäärin 240 euroa kalastusmatkaa kohden (taulukko 1). Keskimääräinen kalastusmatkan kesto oli 4,4 vuorokautta. Kulutuksessa on mukana vain Kuusamossa tehdyt ostokset. Menoja, jotka ovat syntyneet lähtöalueella tai matkan varrella, ei ole laskettu mukaan kustannuksiin.

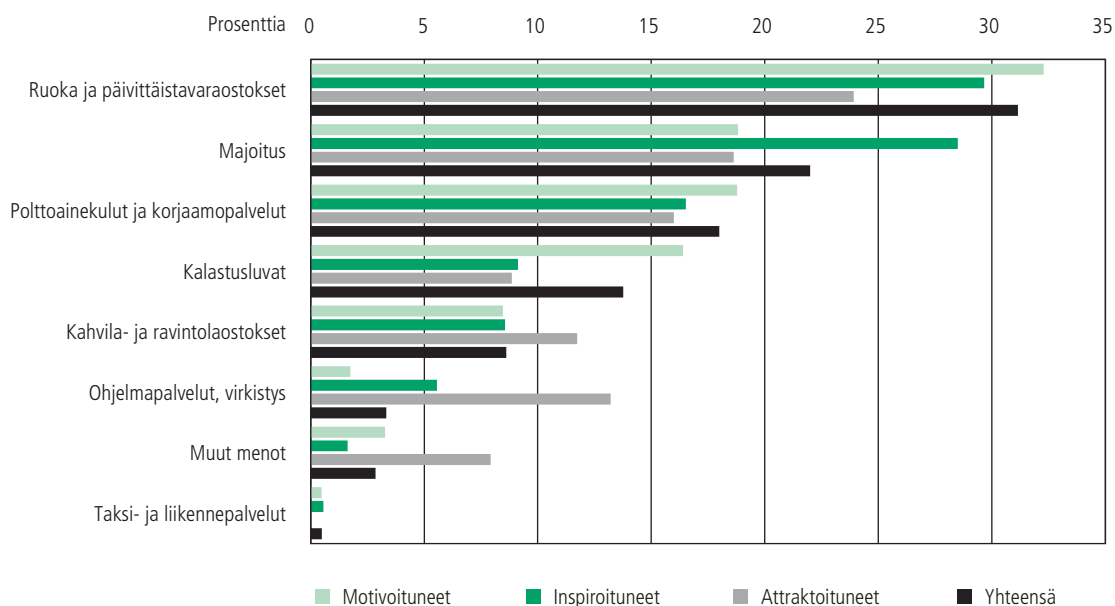
Motivoituneita kalastajia oli Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoella selvästi eniten (67 %), kun inspiroituneita matkailukalastajia oli 29 % ja attraktoituneita vain 4 % kalastajista. Jako tehtiin kyselytutkimuksen perusteella siten, että motivoituneiksi määriteltiin ne vastaajat, jotka ilmoittivat Kuusamoon tulonsa päämotiiviksi kalastuksen. Inspiroituneita olivat ne vastaajat, joille kalastus oli Kuusamoon saapumiselle yksi motiivi muiden joukossa ja attraktoituneita ne, jotka olivat tehneet päätöksen kalastuksesta vasta paikan päällä Kuusamossa ollessaan.

Taulukko 1. Motivoituneisuuden vaikutus kalastusmatkailijoiden keskimääräiseen rahankäyttöön, matkojen kestoön, määrään ja matkaseurueiden kokoon.

	n=487	Motivoitunut, n=322	Inspiroitunut, n=139	Attraktoitunut, n=18
Menot/hlö/vrk, euroa	54,7	58,3	48,8	35,8
Menot hlö/matka, euroa	240,5	243,2	238,0	143,1
Matkan keskimääräinen kesto, vrk	4,4	4,2	4,9	4,0
Kalastusmatkojen määrä/vuosi	1,5	1,6	1,4	1,2
Matkaseurueen koko, hlöä	2,0	1,9	2,3	2,6
Menot matkaseurue/matka, euroa	481,0	458,7	549,7	378,7

Motivoituneisuus vaikuttaa kalastusmatkailijoiden rahankäyttöön, kalastusmatkojen keston, määrään ja matkaseurueiden kokoon. Motivoituneet kalastusmatkailijat tekevät useita kalastusmatkoja vuosittain, ja heidän henkilökohtainen vuorokausikulutuksensa nousee suuremmaksi kuin esimerkiksi inspiroituneilla matkailukalastajilla mm. kalastuslupiin käytettävän suuremman rahamäärän vuoksi. Inspiroituneet matkailukalastajat, jotka käyttävät enemmän aikaa myös muihin toimintoihin kuin kalastukseen, viipyvät motivoituneita pitempään alueella, ja he liikkuvat suuremmissa matkaseurueissa. Matkaseurueiden kokonaiskulutus matkaa kohden kasvaakin heillä suuremmaksi kuin motivoituneilla kalastajilla. Attraktoituneita matkailukalastajia oli otoksessa erittäin vähän, mutta vastausten perusteella näyttäisi siltä, että heidän rahankäyttönsä on eri harrastajatyypeistä kaikkein vähäisintä, samalla kun matkojen kesto on muita lyhyempi ja matkoja tehdään kaiken kaikkiaan vähemmän.

Suurin osa kustannuksista matkailijoilla kohdistui ruoka- ja päivittäistavaraostoksiin, majoitukseen ja polttoainekuluihin (kuva 5). Motivoituneisuus näkyi tutkimuksen tuloksissa siten, että motivoituneet kalastusmatkailijat käyttivät muita ryhmiä enemmän rahaa kalastuslupiin ja vähemmän ohjelmapalveluihin tai muuhun virkistykseen. Attraktoituneilla matkailukalastajilla puolestaan muut kuin kalastukseen liittyvät menot olivat muita ryhmiä suuremmat.

Kuva 5. Kalastusmatkailijoiden rahankäytön suhteellinen jakautuminen menoluokittain ja harrastajatyypeittäin Kuusamossa vuonna 2013.

Kuusamoon tullaan kalastamaan kaukaa, mikä näkyy paitsi matkan viipymän pituudessa myös majoitus- sekä ruoka- ja päivittäistavaraostosten suhteellisen suurena osuutena kulutuksessa. Kalastusmatkailijoista vain 3,7 % oli Kuusamon lähimmistä naapurikunnista Sallasta, Posiolta, Kemijärveltä, Taivalkoskelta ja Suomussalmelta. Pohjois-Pohjanmaan alueelta oli 20 % matkailijoista ja näistä suurin osa Oulun seudulta. Lähes saman verran kävijöitä oli Uudeltamaalta (17 %). Näiden jälkeen eniten matkailijoita tuli Pohjois-Savosta ja Pirkanmaalta, n. 10 % kummastakin. Suomen suosituimpiin kalastuskohteisiin kuuluvaan Iijokeen verrattuna Kuusamossa kalastusmatkailijoiden kulutus matkaa kohden on lähes kaksinkertainen. Iijoella kulutus vuonna 2009 oli 131 euroa/hlö/kalastusmatka (Kauppila ym. 2011), kun se Kuusamossa vuonna 2013 oli 240 euroa. Iijoella pienempään kulutukseen vaikuttaa mm. runsas päiväkävijöiden määrä Oulun seudulta.

3.1.2. Välitön kalastusmatkailutulo

Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoelle luonnonvaraisten taimenkantojen esiintymisalueelle suuntautuneen kalastuksen Kuusamoon tuoma kalastusmatkailutulo laskettiin menomenetelmällä, johon tarvittavat pohjatiedot saatiin alueen kalastuslupien ostajille suunnatusta kyselytutkimuksesta. Matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia laskettaessa on tärkeää selvittää erityisesti aluetalouden ulkopuolelta kalastusmatkailun vaikutuksesta alueelle tulevan matkailutulon määrä. Paikkakuntalaiset ja kesämökin omistajat, eli paikallinen virkistyskalastus, rajattiin tästä syystä pois kalastusmatkailutulon laskennasta.

Arvio Kuusamoon vuonna 2013 kohdistuneesta, OKK-alueelle suuntautuneen kalastusmatkailun tuottamasta tulosta saatiin kertomalla kalastajien keskimääräinen rahankäyttö vuorokaudessa kalastusmatkojen keskimääräisellä kestolla ja määrällä sekä kalastajien lukumäärällä. Välitön matkailutulo laskettiin sekä yksittäisiä kalastusmatkailijoita koskien että kalastusmatkailijoille matkaseurueineen.

OKK-alueelle kalastusluvan ostaneet matkailijat tuottivat välitöntä matkailutuloa Kuusamoon 1 136 026 euroa vuonna 2013 (taulukko 2). Jos lasketaan näiden kalastusmatkailijoiden kulutus matkaseurueineen, saadaan alueelle kertyvän matkailutulon suuruudeksi 2 272 052 euroa.

Taulukko 2. Välitön kalastusmatkailutulo menoluokittain arvonlisäverollisena sekä -verottomana.

	Alvilliset matkailutulot		Alvittomat matkailutulot	
	Kalastusmatkailijat	Koko seurue	Kalastusmatkailijat	Koko seurue
Majoitus	249 327	498 654	228 741	457 481
Ruoka ja päivittäistavaraostokset	353 152	706 304	299 281	598 563
Kahvila- ja ravintolaostokset	97 671	195 342	86 434	172 868
Ohjelmalvelut, virkistys, hyvinvointipalvelut	37 783	75 566	30 718	61 436
Polttoainekulut ja korjaamopalvelut	204 037	408 074	165 884	331 767
Kalastusluvat	156 098	312 197		
Taksi- ja liikennepalvelut	5 543	11 086	5 085	10 171
Muut menot	32 415	64 829	26 353	52 707
Yhteensä	1 136 026	2 272 052	842 496	1 684 993

Välitön matkailutulo sisältää arvonlisäveron, sillä kalastusmatkailijoilta kysyttiin heidän käyttämänsä rahamäärää. Näin ollen matkailijoiden ilmoittamat kustannukset ovat arvonlisäverollisia. Arvonlisäverotonta matkailutuloa laskettaessa käytettiin seuraavia, vuonna 2011 voimassa olleita veroprosentteja (Verohallinto 2011): majoitus 9 %, kahvila- ja ravintolaostokset 13 %, ohjelmalvelut 23 %, polttoainekulut ja korjaamopalvelut 23 %, taksi- ja liikennepalvelut 9 % ja muut menot 23 %. Ruoka- ja päivittäistavaraostosten osalta sovellettiin elintarvikkeiden ja yleisen verokannan veroprosenttien (13 % ja 23 %) keskiarvoa 18 %. Vuoden 2011 veroprosentteja käytettiin, koska uusimmat käytössä olevat tilastotiedot palkkatuloista ja toimialojen liikevaihto/henkilötyövuosi-suhteista sekä kuntien veroprosenteista olivat kaikki vuodelta 2011. Mikäli arvonlisäverottomia matkailutuloja halutaan tarkastella vuonna 2013 voimassa olleiden veroprosenttien mukaan, pienentyy arvonlisäveroton matkailutulo yhdellä prosenttiyksiköllä, sillä vuoden 2011 arvonlisäverokantoihin verrattuna vuoden 2013 veroprosentit olivat prosenttiyksikön suuremmat. Kalastusluvat eivät ole mukana arvonlisäverottomassa matkailutulossa. Kuusamoon vuonna 2013 kohdistunut OKK-alueen kalastusmatkailun välitön arvonlisäveroton matkailutulo oli tarkastelunäkökulmasta riippuen joko 842 500 euroa (vain kalastusmatkailijat) tai 1 685 000 euroa (kalastusmatkailijat seurueineen).

Kalastusmatkailun välittömät tulovaikutukset laskettiin myös ns. motivaatiopainotetusti. Motivaatiopainotuksella pyrittiin erottamaan kalastusmatkailun välittömästä tulovaikutuksesta se osa, joka Kuusamoon tulee nimenomaan kohdealueen kalastusmatkailun ansiosta. Tämä tarkoittaa sitä, että motivaatiopainotetun kalastusmatkailutulon laskennassa huomioitiin eri kalastusmatkailijatyyppeiden tulovaikutukset vain siltä osin, kun kalastus oli ollut matkan motiivina vaikuttamassa tulojen kohdistumisessa Kuusamoon. Motivoituneiden kalastusmatkailijoiden kohdalla käytettiin matkaseurueiden koko viipymää koskevia tuloksia, koska seurueen matkakohde on valittu kalastusmatkailun näkökulmasta ja kalastus on siten ollut tärkein tekijä koko matkaseurueen kokonaiskulutuksen kohdistumisessa Kuusamoon. Sen sijaan inspiroituneiden matkailukalastajien kohdalla pääpaino kalastusmatkailun välittömissä tulovaikutuksissa on matkailukalastajan henkilökohtaisessa tulovaikutuksessa, koska kalastus on ollut vain osaltaan vaikuttamassa seurueen matkakohteen valintaan ja seurueen intressit alueella kohdistuvat muuhunkin toimintaan kuin kalastukseen. Attraktoituneiden kohdalla motivaatiopainotetussa tulosten laskennassa päädyttiin esittämään kalastusmatkailun tulovaikutusta vain kalastusmatkailijan kalastusvuorokausia koskien, koska alueelle on tultu muilla perusteilla ja kalastus on ollut satunnainen intressi pääpainon ollessa muussa tekemisessä. Heidän osaltaan kulutus laskettiin kalastuslupavuorokausien suhteessa kokonaismatkavuorokausiin, mikä oli attraktoituneilla 0,33. Motivoituneilla tämä suhdeluku oli 0,57 ja inspiroituneilla 0,37. Suhdeluku saatiin jakamalla kyselylomakkeessa ilmoitettujen kalastuspäivien lukumäärä matkojen kokonaiskestolla (matkojen kesto vuorokausissa kerrottuna matkojen määrällä).

Motivaatiopainotetun matkailutulon laskentatapa on kuvattu taulukossa 3. Siinä sovelletaan yllä kuvattua motivaatiopainotetun matkailutulon laskentamallia, jolla lasketaan yhteen motivoituneiden kalastusmatkailijoiden ja heidän matkaseurueidensa koko viipymää koskevat tulovaikutukset, inspiroituneiden matkailukalastajien henkilökohtaiset tulovaikutukset sekä attraktoituneiden matkailukalastajien tulovaikutukset vain kalastusvuorokausia koskien. Kullekin kalastusmatkailijan motivaatiotyypille on laskettu tulokset niin yksittäiselle kalastusmatkailijalle, koko kalastusmatkailijan seurueelle kuin pelkille lupavuorokausillekin, mutta näitä hyödynnetään motivaatiopainotetussa mallissa vain soveltuvien osin. Motivaatiopainotettu tulovaikutus saadaan laskemalla yhteen motivoituneiden kalastusmatkailijoiden matkaseurueiden tulovaikutus (1 504 579 euroa/v alvillisena tai 1 079 126 euroa/v alvittomana), inspiroituneiden matkailukalastajien yksittäisiä kalastusmatkailijoita koskeva tulovaikutus (313 364 euroa/v alvillisena tai 246 171 euroa/v alvittomana) sekä attraktoituneiden matkailukalastajien kalastusvuorokausia koskeva tulovaikutus (6 519 euroa/v alvillisena tai 5 067 euroa alvittomana). Yhteensä näistä saadaan motivaatiopainotettu matkailutulo, joka on 1 824 462 euroa arvonnalisäverollisena tai 1 330 364 arvonnalisäverottomana.

Taulukko 3. Kalastusmatkailijoiden rahankäyttö eriteltynä motivaatiotyyppien (1–3) mukaan ja motivaatiopainotetun matkailutulon laskentamalli.

	A. Kalastusmatkailija seurueineen	B. Yksittäinen kalastusmatkailija	C. Kalastusmatkailijan lupavuorokaudet
1. Motivoitunut	109 e/vrk 459 e/matka 1 504 579 e/vuosi (sis. alv) 1 079 126 e/vuosi (alviton)	58 e/vrk 243 e/matka 797 883 e/vuosi (sis. alv) 572 264 e/vuosi (alviton)	57 % matkan kestosta 454 793 e/v (sis. alv) 326 190 e/v (alviton)
2. Inspiroitunut	132 e/vrk 550 e/matka 723 669 e/vuosi (sis. alv) 568 495 e/vuosi (alviton)	49 e/vrk 238 e/matka 313 364 e/vuosi (sis. alv) 246 171 e/vuosi (alviton)	37 % matkan kestosta 115 945 e/v (sis. alv) 91 083 e/v (alviton)
3. Attraktoitunut	95 e/vrk 379 e/matka 51 822 e/vuosi (sis. alv) 40 278 e/v (alviton)	36 e/vrk 143 e/matka 19 577 e/vuosi 15 216 (alviton)	33,3 % matkan kestosta 6 519 e/vuosi (sis. alv) 5 067 e/vuosi (alviton)
Motivaatiopainotettu matkailutulon yhteensä	A1+B2+C3 1 824 462 e/vuosi (alvillinen) 1 330 364 e/vuosi (alviton)		

3.1.3. Välitön kalastusmatkailutyöllisyys

Välittömän Kuusamoon kohdistuvan kalastusmatkailutulon avulla voidaan laskea välitön kalastusmatkailutyöllisyys. Työllisyydellä tarkoitetaan henkilötyövuosia eli kokoaikaisesti ja ympärivuotisesti työllistettyjä henkilöitä, jolloin henkilötyövuodet eivät ole suoraan verrannollisia työpaikkojen määrän kanssa. Välittömästä matkailutulosta lasketaan välitön matkailutyöllisyys hyödyntäen Tilastokeskuksen yritysrekisterin toimialoittaista liikevaihto/henkilöstö-suhdetta. Näin saadaan välitön matkailutyöllisyys toimialoittain henkilötyövuosina. Kohdealueen välitön kalastusmatkailutyöllisyys on toimialoittaisten henkilötyövuosien summa. Tutkimuksessa käytetyt Tilastokeskuksen yritysrekisterin liikevaihto/henkilöstö-tiedot ovat vuodelta 2011. Yritysrekisterin liikevaihtotiedot ovat arvonlisäverottomia. Liikevaihto/henkilöstö-tiedot on saatavilla Tilastokeskuksesta kuntakohtaisesti, joten tässä tutkimuksessa on käytetty Kuusamoa koskevia tietoja.

Välittömän kalastusmatkailutyöllisyyden selvittämiseksi verrattiin aluksi kyselylomakkeen menoluokkia Tilastokeskuksen yritysrekisterin toimialaluokkiin (TOL 2008). Vastaavuus näiden välillä määritettiin seuraavasti:

- Majoitus: toimiala 55 (majoitus).
- Ruoka ja päivittäistavaraostokset: toimiala 47 (vähittäiskauppa, pois lukien moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa).
- Kahvila- ja ravintolaostokset: toimiala 56 (ravitsemistoiminta).
- Polttoainekulut ja korjaamopalvelut: toimiala 47301 (huoltamatoiminta).

- Ohjelmapalvelut, virkistys- ja hyvinvointipalvelut: keskiarvo toimialoista 79900 (varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym.), 90 (kulttuuri- ja viihdetoiminta) ja 93 (urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut).
- Taksi ja liikennepalvelut: keskiarvo toimialoista 49320 (taksiliikenne), 77110 (autojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vuokraus ja leasing) ja 49310 (paikallisliikenne). Näistä paikallisliikenteen osalta ei ole Kuusamon kaupungin tapauksessa saatavilla toimialakohtaisia tietoja, vaan sen osalta käytettiin Pohjois-Pohjanmaan maakuntatason liikevaihto/henkilöstö-suhdetta.

Kalastusluvat-menoluokalle ei ole olemassa vastaavaa toimialaa, joten tämä menoluokka jäi välittömän kalastusmatkailutyöllisyyden laskennan ulkopuolelle.

OKK-alueen kalastusmatkailun välittömät työllisyysvaikutukset Kuusamossa vuonna 2013 olivat 4,5–9 henkilötyövuotta tarkastelunäkökulmasta riippuen (taulukko 4). Suurin osa henkilötyövuosista kohdistui majoitusalaa, kaupan alaan ja ravitsemustoimialaan. Kahvila- ja ravintola-alan välitön matkailutulo oli alle kolmasosa kaupan alaan kohdistuneesta matkailutulosta, mutta koska ala on huomattavasti kaupan alaa työvoimavaltaisempi (yhtä henkilötyövuotta kohden riittää pienempi liikevaihto), on OKK-alueen kalastusmatkailun työllistävyysvaikutus näillä aloilla lähes sama. Palvelualoilla, kuten majoituksessa ja ravitsemuksessa, välitön kalastusmatkailutyöllisyys onkin kohtalaisen suuri verrattuna näiden toimialojen välittömään kalastusmatkailutuloon.

Taulukko 4. Toimialoittainen liikevaihto/henkilötyövuosi-suhde (euroa) ja OKK-alueelle suuntautuneen kalastusmatkailun välitön työllisyysvaikutus (henkilötyövuosia) menoluokittain Kuusamossa vuonna 2013.

	Liikevaihto/ henkilöstö	Henkilötyövuodet		
		Kalastus- matkailijat	Kalastusmatkailu- seurueet	Motivaatio- painotettu
Majoitus	124 000	1,8	3,7	2,8
Ruoka ja päivittäistavaraostokset	277 000	1,1	2,2	1,8
Kahvila- ja ravintolaostokset	81 000	1,1	2,1	1,7
Ohjelmapalvelut, virkistys, hyvinvointipalvelut	143 333	0,2	0,4	0,3
Polttoainekulut ja korjaamopalvelut	821 000	0,2	0,4	0,3
Kalastusluvat				
Taksi- ja liikennepalvelut	84 333	0,1	0,1	0,1
Muut menot	169 000	0,2	0,3	0,3
Yhteensä		4,6	9,2	7,2

3.1.4. Välittömän kalastusmatkailutyöllisyyden palkka- ja verotulovaikutukset

Palkkatulovaikutuksia kohdealueella arvioitiin välittömän kalastusmatkailutyöllisyyden ja Tilastokeskuksen (2013b) palkkarakennetilastojen avulla. Palkkatilastona käytettiin vuoden 2011 tietoja. Vuositulot laskettiin kertomalla palkkatilastoissa ilmoitettu kuukausitulo 12,5:llä, jolloin myös lomapalkka saatiin huomioitua (Kauppila 2012). Toimialoittaisia palkkatilastoja ei ole saatavilla maakunta-, seutu- tai kuntakohtaisesti, joten laskennassa käytettiin valtakunnallisia keskiarvoja. Palkkarakennetilastoissa 2-numerotason toimialaluokitus oli tarkin taso, jolla tiedot olivat saatavilla. Menoluokkien vastaavuus palkkarakennetilastojen toimialoihin määritettiin seuraavasti:

- Majointus: toimialan 55 (majoitus) kokonaisansioiden keskiarvo.
- Ruoka- ja päivittäistavaraostokset sekä polttoainekulut ja huoltamopalvelut: toimialan 47 (vähittäiskauppa) kokonaisansioiden keskiarvo.
- Kahvila- ja ravintolaostokset: toimialan 56 (ravitsemistoiminta) kokonaisansioiden keskiarvo.
- Ohjelmapalvelut, virkistys ja hyvinvointipalvelut: toimialojen 79 (matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta, varauspalvelut), 90 (kulttuuri- ja viihdetoiminta) ja 93 (urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut) kokonaisansioiden keskiarvo.
- Taksi- ja liikennepalvelut: toimialan 49 (maaliikenne ja putkijohtokuljetus) kokonaisansioiden keskiarvo.
- Muut menot: kaikkien toimialojen kokonaisansioiden keskiarvo.

On huomattava, että tämä laskutapa ei ota huomioon alueellisia palkkaeroja valtakunnan sisällä. Palkka- ja verotuloarviot tutkimuksen tuloksissa ovat tästä syystä todennäköisesti hieman liian suuret, sillä esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla keskimääräiset palkansaajien kuukausiansiot (2 998 e/kk) olivat vuonna 2011 n. 200 euroa pienemmät kuin maassa keskimäärin (3 109 e/kk) (Tilastokeskus 2013b).

Palkkatulovaikutukset laskettiin siten, että toimialojen vuosittaiset keskiansiot kerrottiin henkilötyövuosien määrällä (taulukko 5). Kullekin toimialalle kohdistuvat henkilötyövuodet esitettiin edellä taulukossa 4. Välittömän kalastusmatkailutyöllisyyden aikaansaamat palkkatulovaikutukset vuonna 2013 olivat Kuusamossa 145 000–283 000 euroa tarkastelunäkökulmasta riippuen.

Taulukko 5. Välittömät palkkatulovaikutukset toimialoittain.

	Toimialan keskiansio (euroa/ vuosi)	Palkkatulot (euroa)		
		Kalastus- matkailijat	Kalastusmatkailu- seurueet	Motivaatio- painotettu
Majoitus	31 125	56 025	115 163	87 150
Ruoka ja päivittäistavaraostokset	31 088	34 196	68 393	55 958
Kahvila- ja ravintolaostokset	27 813	30 594	58 406	47 281
Ohjelmapalvelut, virkistys, hyvinvointipalvelut	34 950	6 990	13 980	10 485
Polttoainekulut ja korjaamopalvelut	31 088	6 218	12 435	9 326
Kalastusluvut				
Taksi- ja liikennepalvelut	36 175	3 618	3 618	3 618
Muut menot	38 863	7 773	11 659	11 659
Yhteensä		145 413	283 653	225 476

Välittömien palkkatulovaikutusten perusteella arvioitiin Kuusamoon kohdistuvia verotulo-vaikutuksia. Verotulovaikutusten laskennassa käytettiin uusimpia vahvistettuja verotustietoja, jotka olivat vuodelta 2011. Palkkatulo kerrottiin Kuusamon kaupungin efektiivisellä veroasteella, joka vuonna 2011 oli 13,69 (Strandberg, B. kirj. ilm., Kuntaliitto 2013).

Kun palkkatuloista lasketaan verotulot 13,69 prosentin efektiivisen veroasteen mukaan, kertyi Kuusamoon palkkaverotuloja 20 000–38 000 euroa tarkastelunäkökulmasta riippuen (taulukko 6). Taulukkoon on koottu yhteen Kuusamoon kohdistuvat OKK-alueen kalastusmatkailun aikaansaamat välittömät kalastusmatkailutulo-, -työllisyys-, palkka- ja verotulo-vaikutukset.

Taulukko 6. Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoelle suuntautuvan kalastusmatkailun aikaansaamat välittömät matkailutulo-, työllisyys-, palkka- ja verotulo-vaikutukset Kuusamossa.

	Yksittäiset kalastusmatkailijat	Kalastusmatkailijat seurueineen	Motivaatiopainotettu kalastusmatkailu
Välitön kalastusmatkailutulo, euroa, sis. alv	1 136 026	2 272 052	1 824 462
Välitön kalastusmatkailutulo, euroa, alviton	842 496	1 684 993	1 330 364
Välitön kalastusmatkailutyöllisyys, htv	4,6	9,2	7,2
Välittömät palkkatulo-vaikutukset, euroa	145 413	283 653	225 476
Verotulo-vaikutukset, euroa	19 907	38 832	30 868

Välittömästä kalastusmatkailutyöllisyydestä olisi mahdollista laskea myös sen aikaansaamat johdetut eli indusoidut työllisyysvaikutukset palkka- ja verotulovaikutuksineen, mutta tässä tutkimuksessa ne on jätetty tarkastelun ulkopuolelle, koska jo välittömät työllisyysvaikutukset ovat melko pienet. Iijolla toteutetun vastaavan tutkimuksen välittömät palkkatulovaikutukset olivat samaa kokoluokkaa kuin Kuusamossa, ja siellä johdettujen työllisyysvaikutusten laskettiin olevan 0,4 henkilötyövuotta (Kauppila ym. 2011).

3.2. Tulomenetelmä: yritysten kalastusmatkailumyynti

3.2.1. Yritysten liikevaihdon jakautuminen

Tutkimuksessa haastatelluilta 14 yritykseltä kysyttiin liikevaihtotietoja vuosilta 2011 ja 2012. Tulosten laskennassa käytettiin tietoja vuodelta 2011, koska aineistoa haluttiin vertailla Tilastokeskukselta saatuihin liikevaihtotietoihin ja niiden osalta tuorein tieto oli vuodelta 2011. Lisäksi yrityksiltä kysyttiin matkailun, kalastusmatkailun ja Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijolle luonnonvaraisten vaellustaimenkantojen esiintymisalueelle (OKK-alueelle) kohdistuvan kalastusmatkailun osuuksia yritysten liikevaihdosta (taulukko 7). Haastatteluissa yrityksiltä saadut liikevaihtotiedot olivat suuremmat kuin Tilastokeskuksen virallisissa tiedoissa, mikä ei selity pelkästään kahden yrityksen otoserolla, vaan todennäköisesti haastattelutilanteessa epätarkasti muistetuilla numerotiedoilla, mikä ei kuitenkaan vaikuta lopputulosten suuruusluokkaan.

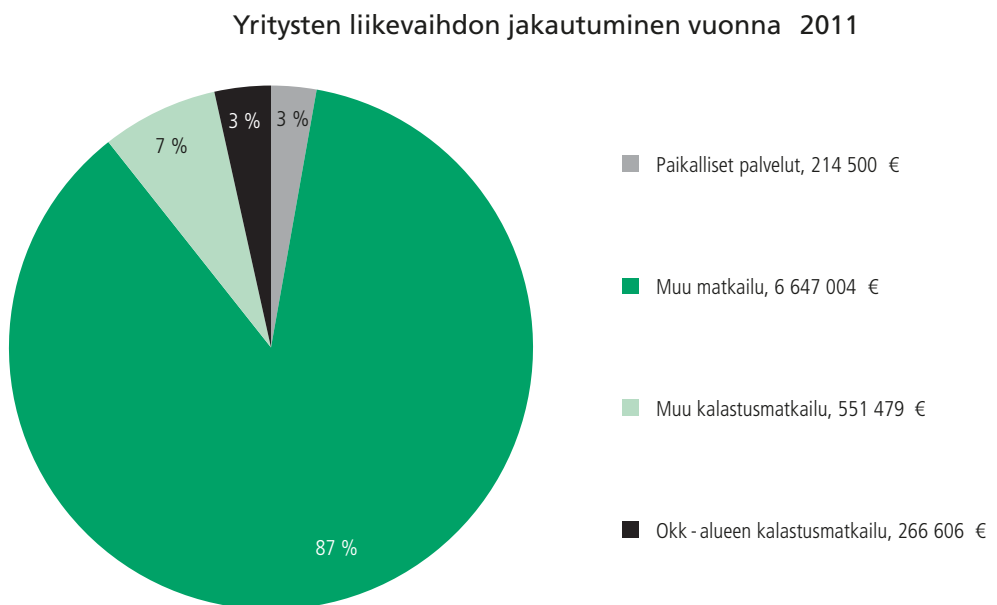
Taulukko 7. Kuusamolaisten kalastusmatkailuyritysten liikevaihdon jakautuminen (euroa).

	Kalastusmatkailuyritykset (n=14)	Tilastokeskus (n=12)
Kokonaisliikevaihto	7 679 589	7 201 000
Matkailun liikevaihto (sis. kalastusmatkailu)	7 465 089	6 999 372
Kalastusmatkailun liikevaihto (sis. OKK-alue)	818 085	763 306
OKK-alueen kalastusmatkailun liikevaihto	266 606	252 035

Kaikki haastatellut yritykset saivat suurimman osan liikevaihdostaan matkailusta. Kokonaisliikevaihdosta yritykset ilmoittivat matkailun osuudeksi 97 %, kalastusmatkailun osuudeksi 10,7 % ja OKK-alueen kalastusmatkailun osuudeksi 3,5 %. Tässä raportissa tuloksina käsitellään vuoden 2011 perusteella laskettuja tietoja, mutta haastattelujen perusteella vuonna 2012 yritysten liikevaihto oli kasvanut toimialalla vuoden 2011 liikevaihdosta n. 120 000 euroa ja kohdealuetta koskeva liikevaihto n. 10 000 euroa. Myös valtakunnallisesti on todettu kalastusmatkailuyrittäjien suhtautuvan positiivisesti alan tulevaisuuteen ja kehittymismahdollisuuksiin (Toivonen 2008).

3.2.2. Välitön kalastusmatkailutulo

Tutkimuksessa haluttiin selvittää OKK-alueen merkitys kuusamolaisten kalastusmatkailupalveluita tarjoavien yritysten toiminnalle ja liikevaihdolle. Tutkimus kohdistui vain ohjelman palveluyritysten myyntiin, eikä esimerkiksi näiden yritysten asiakkaiden rahankäyttöön. Kun yritysten koko liikevaihdosta vähennettiin matkailun osuus, saatiin tietoon paikallisen kysynnän / paikallisten palveluiden osuus yritysten liikevaihdosta (kuva 6). Tämän jälkeen vähennettiin kalastusmatkailun liikevaihdon osuus matkailun liikevaihdosta, jolloin saatiin eroteltua kalastusmatkailu ja muu matkailu, ja lopuksi vähennettiin vielä OKK-alueen kalastusmatkailu koko kalastusmatkailun liikevaihdosta, jolloin saatiin eriteltyä OKK-alueelle kohdistuvan ja muu kalastusmatkailun tuoma liikevaihto.

Kuva 6. Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen luonnonvaraisten taimenkantojen elinalueelle (OKK-alue) suuntautuvan kalastusmatkailun, muun kalastusmatkailun, muun matkailun kuin kalastusmatkailun ja paikallisten palveluiden osuudet kalastusmatkailuyritysten liikevaihdosta vuonna 2011.

OKK-alueelle kohdistuvan kalastusmatkailun merkittävyys vaihteli suuresti yritysten välillä. Kaksi haastatelluista yrityksistä sai jopa 30 % liikevaihdostaan OKK-alueelle kohdistuvista kalastusmatkailupalveluista, kaksi yritystä 10–15 % ja suurin osa, 10 yritystä, alle 3 % liikevaihdostaan OKK-alueen kalastusmatkailusta. Kalastusmatkailun osuus kalastusmatkailuyritysten liikevaihdosta oli kuusamolaisilla yrityksillä 10,7 %, kun valtakunnallisesti vastaava luku oli 13 % (Toivonen 2008). Useat yrittäjät korostivat haastatteluissa, että OKK-alueen luonnonvaraisten vaellustaimenkantojen merkitys kalastusmatkailulle on suurelta osin mahdollinen. Vastaajista 58 % piti niiden merkitystä Kuusamon kalastusmatkailun vetovoimatekijänä erittäin tärkeänä ja 33 % tärkeänä. Sen sijaan oman yrityksen tuotetarjonnassa ja markkinoinnissa 67 % yrityksistä näki taimenen merkityksen vain jonkin verran tärkeänä.

3.2.3. Välitön kalastusmatkailutyöllisyys

OKK-alueella kalastusmatkailupalveluita tuottavien yritysten välitön kokonaistyöllisyys oli 94,7 henkilötyövuotta vuonna 2011 (taulukko 8). Tilastokeskuksen mukaan vastaava luku oli 74 henkilötyövuotta. Tiedot laskettiin yritysten haastattelutietojen perusteella myös samalle 12 yrityksen joukolle, joka oli mukana Tilastokeskuksen aineistossa, mutta tulokset eivät juuri poikenneet koko 14 yritystä koskevista. Eron eri aineistojen perusteella saaduista tuloksista saattaa selittää se, että yrittäjät laskivat kokonaishenkilömääriä eivätkä esimerkiksi lyhyiden työsuhteiden yhteenlaskettuja henkilötyövuosia. Henkilöstön määrä käsittää sekä palkansaajat että yrittäjät, ja henkilötyövuosiin tulisi laskea yhdeksi henkilötyövuodeksi esim. kaksi puolivuotista tai kaksi puoliaikaista työsuhdetta (Tilastokeskus 2014). Määritelmästä kerrottiin haastattelun yhteydessä, mutta alalla tyypillisten lyhytaikaisten työsuhteiden mieltäminen kokoaikaisina henkilötyövuosina on ilmeisen vaikeaa. Siksi kokonaiskuvan muodostamiseksi ja vertailun vuoksi tuloksia käsitellään tässä raportissa sekä yrityshaastatteluista saatujen tietojen että Tilastokeskuksen tietojen mukaisesti laskettuina. Lopputulos on suuruusluokaltaan sama laskentatavasta riippumatta, sillä OKK-alueelle kohdistuvan kalastusmatkailun työllisyysvaikutus oli 3,3 henkilötyövuotta yritystiedon mukaan ja 2,6 henkilötyövuotta Tilastokeskuksen tietojen mukaan laskettuna. Kuusamolaisten osuus henkilötyövuosista oli 90,5 %. Koko maassa on arvioitu olevan n. 1 100 kalastusmatkailuyritystä, joihin kalastusmatkailun on laskettu tuovan n. 510 henkilötyövuotta (Toivonen 2008).

Taulukko 8. Henkilötyövuosien jakautuminen kuusamolaisissa kalastusmatkailuyrityksissä ja OKK-alueelle suuntautuvan kalastusmatkailun osuus niistä.

	Yritystieto (n=14)	Tilastokeskus (n=12)
Henkilötyövuodet	94,7 htv	74 htv
Muu matkailu kuin kalastusmatkailu	82 htv	64,1 htv
Muualle kohdistuva kalastusmatkailu	6,8 htv	5,2 htv
OKK-alueen kalastusmatkailu	3,3 htv	2,6 htv
Paikalliset palvelut	2,6 htv	2,1 htv

3.2.4. Välittömän kalastusmatkailutyöllisyyden palkka- ja verotulovaikutukset

OKK-alueelle kohdistuvan kalastusmatkailun vaikutuksesta ohjelmopalveluyrityksiin syntyneiden työllisyysvaikutusten merkitys palkka- ja verotuloihin Kuusamossa vuonna 2011 laskettiin sekä haastatteluaineiston että tilastollisen aineiston perusteella. Laskenta toteutettiin samoin kuin menomenetelmässä eli laskemalla henkilötyövuosien ja palkkatietojen perusteella vuosittainen palkkatulo Kuusamoon ja sen jälkeen verotulot käyttämällä kunnallisveroprosentin efektiivistä veroastetta 13,69 %.

Yritysten ilmoittamasta kokonaispalkkatulosta puuttuivat yhden yrityksen tiedot. Tämän vuoksi palkkatulo korjattiin yleiskertoimella, joka saatiin laskemalla kaikkien 14 yrityksen kokonaisliikevaihdon suhde niiden 13 yrityksen liikevaihtoon, joiden maksamat palkkasummat olivat tiedossa. Saadulla kertoimella kerrottiin näiden 13 yrityksen ilmoittamat palkkatulot, jolloin saatiin koko 14 yrityksen muodostamaa toimialaa koskevat palkkatulot, eli palkkatulo toimialan liikevaihdon suhteessa koko 14 yrityksen muodostamaa toimialaa koskien.

Yritystietojen (haastatteluaineiston) perusteella laskettu kokonaispalkkatulo vuonna 2011 oli 1 728 550 euroa (taulukko 9). Kokonaispalkkatulo vuonna 2011 laskettiin Tilastokeskuksen tietojen perusteella seuraavasti: henkilötyövuodet (74 htv) kerrottiin Tilastokeskuksen toimialaluokituksen (Tilastokeskus 2008) toimialan 79 (matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta sekä varauspalvelut) mukaisella keskipalkalla (2 878 e/kk) ja vuotuisen kokonaispalkan laskemiseksi (ja lomapalkan huomioimiseksi) kertoimella 12,5. Kokonaispalkkatuloksi tuli 2 662 150 euroa vuonna 2011. Palkkatietojen perusteena käytettiin toimialaluokituksen luokkaa 79, koska se oli eniten edustettuna yritysjoukossa (8 yritystä 12:sta).

Taulukko 9. Kuusamolaisien kalastusmatkailuyritysten palkka- ja verotulovaikutukset, ja OKK-alueelle suuntautuvan kalastusmatkailun osuus niiden synnystä.

	Yritystieto (n=14), euroa	Tilastokeskus (n=12), euroa
Kokonaispalkkatulo	1 728 550	2 662 150
Palkkatulo Kuusamoon	1 608 761	2 478 462
Palkkatulo OKK-aluetta koskien	56 307	86 746
Verotulot Kuusamoon	220 239	339 301
Matkailun osuus verotuloista	214 073	329 801
Kalastusmatkailun osuus verotuloista	23 566	35 966
OKK-alueen kalastusmatkailun osuus verotuloista	7 708	11 876

Yritysten mukaan 93,1 % niiden maksamista palkoista kohdistui kuusamolaisille työntekijöille. Palkkatulot OKK-alueen henkilötyövuosiin kohdistettuina olivat 56 307 euroa (yritystieto) tai 86 746 euroa (tilastoaineisto). Yritysten maksamista palkoista laskettiin Kuusamoon kertyvä verotulo yhteensä ja sen jälkeen eriteltynä matkailun, kalastusmatkailun ja OKK-alueen kalastusmatkailun osalta. Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoelle kohdistuvan kalastusmatkailun tuottama palkkaverotulokertymä Kuusamoon vuonna 2011 oli noin 10 000 euroa.

4. Yhteenveto ja pohdinta

Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen luonnonvaraisten taimenkantojen esiintymisalueelle (eli OKK-alueelle) suuntautuvan kalastusmatkailun kokonaisvaikutukset Kuusamon välittömään kalastusmatkailutuloon sekä palkka- ja verotulokertymään voidaan laskea yhdistämällä meno- ja tulomenetelmillä lasketut tulokset (taulukko 10). OKK-alueen kalastusmatkailu vaikuttaa Kuusamon aluetalouteen sekä kalastusmatkailijoiden Kuusamossa tekemien ostosten kautta että kuusamolaisten yritysten kalastusmatkailun ohjelmopalveluiden tuottaman liikevaihdon kautta. Suurin osa OKK-alueen kalastusmatkailijoista on motivoituneita kalastuksen harrastajia, jotka kalastavat omatoimisesti, mikä näkyy ohjelmopalveluyritysten toistaiseksi melko pienenä kalastusmatkailun liikevaihtona.

Taulukko 10. Meno- ja tulomenetelmien tulosten yhdistäminen.

	1. Menomenetelmä			2. Tulomenetelmä		YHTEENSÄ	
	A. Kalastus- matkailijat	B. Kalastus- matkailijat, seurueet	C. Motivaatio- painotettu kalastus- matkailu	A. Haastattelu- aineisto (yrittystieto)	B. Tilasto- aineisto	Min.	Maks.
Välitön kalastusmatkailutulo, euroa, alvillinen	1 136026	2 272052	1 824462	-	-	1 136 026	2 272052
Välitön kalastusmatkailutulo, euroa, alviton	842 496	1 684 993	1 330 364	266 606	252 035	1A+2B = 1 094531	1B+2A = 1 951599
Välitön kalastusmatkailu- työllisyys, htv	4,6	9,2	7,2	3,3	2,6	1A+2B = 7,2	1B+2A = 12,5
Välittömät palkkatulo- vaikutukset, euroa	145 413	283 653	225 476	56 307	86 746	1A+2A = 201 720	1B+2B = 370 399
Verotulovaikutukset, euroa	19 907	38 832	30 868	7 708	11 876	1A+2A = 27 615	1B+2B = 50 708

Tulomenetelmän euromäärät ovat arvonlisäverottomia, joten arvonlisäverollinen kokonaismatkailutulo ei sisällä matkailuyritysten OKK-alueelle kohdistuvista matkailupalveluista saaman liikevaihdon osuutta, vaan kuvaa vain matkailijoilta saatua matkailutuloa. Koska tarkastelunäkökulmia ja siten vaihtoehtoisia tuloksia on useita, esitetään kokonaisvaikutusten osalta tulokset vähimmäis- ja enimmäisarvojen vaihteluväleinä (taulukko 11). Vähimmäisarvot on saatu laskemalla yhteen meno- ja tulomenetelmien pienimmät mahdolliset tulokset ja enimmäisarvot vastaavasti laskemalla yhteen menetelmien suurimmat mahdolliset tulokset.

Taulukko 11. Yhteenvedo: OKK-alueen kalastusmatkailun välittömät tulo-, työllistävyys-, palkka- ja vero-tulovaikutukset Kuusamossa vuonna 2013.

Välitön kalastusmatkailutulo, alvillinen	
- sis. kalastusmatkailijoiden rahankäytön, ei sis. kalastusmatkailuyritysten liikevaihtoa	1 136 026–2 272 052 euroa
Välitön kalastusmatkailutulo, alviton	
- sis. kalastusmatkailijoiden rahankäytön sekä kalastusmatkailuyritysten liikevaihdon	1 094 531–1 951 599 euroa
Välitön kalastusmatkailutyöllisyys	7,2–12,5 htv
Välittömät palkkatulovaikutukset	201 720–370 399 euroa
Verotulovaikutukset	27 615–50 708 euroa

OKK-alueen kalastusmatkailijat jättivät Kuusamoon vuonna 2013 yhteensä 1,1–2,2 miljoonaa euroa välitöntä arvonlisäverollista matkailutuloa, joka pitää sisällään vain matkailijoiden kulutuksen eikä kalastusmatkailuyritysten saamaa liikevaihtoa. Arvonlisäverottomana välitön matkailutulo oli 1–2 miljoonaa euroa, jossa on mukana sekä matkailijoiden kulutus että yritysten saama liikevaihto. Haastateltujen yritysten näkemysten mukaan kalastusmatkailu todennäköisesti lisääntyy ja kalastusmatkailun liikevaihdon odotetaan sen myötä kasvavan tulevaisuudessa. Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen kalastusmatkailun välittömät työllisyysvaikutukset Kuusamossa olivat yhteensä 7,2–12,5 henkilötyövuotta. Kokonaisuudessaan Kuusamon välitön matkailutyöllisyys vuonna 2010 oli 674 henkilötyövuotta (Kauppila 2012), josta virkistys- ja muiden palveluiden toimialaan kohdistui 228,8 henkilötyövuotta. Jos verrataan OKK-alueelle kohdistuvan kalastusmatkailun työllistävyttä näihin lukuihin, on se noin 3,1–5,5 % virkistyspalveluiden toimialan työllistävydestä ja 1,1–1,9 % Kuusamon koko matkailualan työllistävydestä.

Tutkimuksen tulokset kalastusmatkailun aluetaloudellisista vaikutuksista koskevat Kuusamossa vain Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijokea ja vain niitä jokiosuuksia, joissa elää alkupe räisenä luonnonvarainen, Venäjän Paanajärveen ja Pääjärveen syönnökselle vaeltava järvitaimenkanta. Seppäsen ym. (2011, s. 21) koko maan kattavassa vapaa-ajankalastustutkimuksessa viehekalastuksen määrän laskettiin olevan Kuusamossa kaikkiaan 117 866 pyyntipäivää, jossa on mukana sekä matkailukalastus että paikallinen virkistyskalastus. Pyyntipäiviin on laskettu mukaan viehekalastuksen pyyntipäivät läänikohtaisella viehekalastusluvalla, ikään perustuvalla viehekalastusoikeudella sekä kalaveden omistajan luvalla. OKK-alueen kalastusmatkailijoiden noin 5 400 viehekalastuslupavuorokautta olisi näin ollen n. 4,6 % Kuusamon kaikista viehekalastuksen pyyntipäivien määrästä.

Kokonaisuudessaan kalastusmatkailun merkitys Kuusamon aluetaloudelle on paljon tämän tutkimuksen tuloksia suurempi, mutta koko kalastusmatkailua koskevia aluetaloudellisia vaikutuksia ei Kuusamossa ole tutkittu. OKK-alueen luonnonvaraisilla järvitaimenkannoilla on joka tapauksessa merkittävä rooli Kuusamon imagolle kalastusmatkailukohteena, sillä kaikilla kolmella joella se nousi toiseksi tärkeimmäksi perusteeksi kalastuskohteen valinnalle, kun vertailtiin yhteensä kolmea tärkeimmäksi valittua tekijää. Tärkein peruste kalastuskohteen valinnassa oli alueen luonto ja maisemat. Tarkasteltaessa vain kaikkein tärkeimmäksi merkittyä tekijää korostui luonnonvaraisen vaellustaimenen kalastusmahdollisuuden merkitys erityisesti Kuusinkijoella, jossa se arvioitiin kaikkein tärkeimmäksi syyksi kalastuskohteen valinnassa. Kuitenkin myös Kuusinkijalla luonto ja maisemat olivat luonnonvaraista taimenkantaa tärkeimpiä tarkasteltaessa yhteensä kolmea tärkeintä tekijää. Luontoarvojen ja luonnonvaraisten taimenten jälkeen jokien kalastettavuus, ruuhkattomuus ja hyvä saavutettavuus olivat seuraavaksi tärkeimmät perusteet OKK-alueella kalastamiseen. Varsinaiseen saaliiseen liittyvät tekijät kuten kalansaaliin varmuus, saaliin suuri koko tai määrä eivät sen sijaan juuri vaikuttaneet kalastuskohteen valintaan.

Kalastusmatkailuyrittäjiksi määriteltiin tässä tutkimuksessa vain kalastusmatkailun ohjelmapalveluita OKK-alueella tarjoavat yritykset eikä esim. sellaisia majoitusyrittäjiä, joiden majoitustoiminnan perustana on tarjota kalastaville asiakkaille yöpymismahdollisuus, kuten on tehty Toivosen (2008) koko maan kalastusmatkailuyrittäjyyteen kohdistuvassa tutkimuksessa. Tämä pienentää tulomenetelmän tuloksia, eivätkä ne ole siten suoraan verrattavissa valtakunnallisiin tutkimustuloksiin. Tulomenetelmän osalta ei myöskään tiedetä ohjelmapalveluyritysten kalastusmatkailuasiakkaiden rahankäyttöä ja sen jakautumista alueella, koska nämä asiakkaat eivät itse osta kalastuslupia eivätkä siten ole mukana kalastusmatkailijoille suunnatun kyselyn otoksessa. Tällä tutkimuksella saadaan kuitenkin käsitys OKK-alueen kalastusmatkailun tämänhetkisestä toiminnan laajuudesta ja merkityksestä Kuusamon matkailuelinkeinon osana, mistä on hyötyä suunniteltaessa kalastusmatkailun kehittämistä.

Tässä tutkimuksessa ei laskettu kalastusmatkailun kerrannaisvaikutuksia eikä vuotoja aluetaloudesta. Iijolla menomenetelmällä toteutetun vastaavan tutkimuksen välittömät palkkatulovaikutukset olivat samaa kokoluokkaa kuin Kuusamossa, ja siellä johdettujen työllisyysvaikutusten laskettiin olevan 0,4 henkilötyövuotta (Kauppila ym. 2011). Rinteen ja Saastamoisen (2005) tutkimuksessa kerroin luontomatkailun kerrannaisvaikutuksille oli 1,11 ja vuotojen aluetaloudesta laskettiin olevan n. 48 %. Vuotojen todettiin pienenevän, mikäli alueen yritykset tekevät yhteistyötä ja hankkivat tarvitsemansa tavarat ja palvelut omalta alueelta. Kuusamossa kalastusmatkailuyritykset korostivat haastatteluissa tekevänsä runsaasti yhteistyötä alueen muiden yritysten kanssa sekä suosivansa paikallisia palveluntuottajia ja tavarantoimittajia hankinnoissaan, mikä todennäköisesti pienentää vuotoprosenttia Kuusamossa. Tulomenetelmän osalta palkka- ja verotulovaikutukset laskettiin suoraan vain kuusamolaisia työntekijöitä koskien, koska haastatteluissa saatiin tietoon kuusamolaisten työntekijöiden määrä ja heidän osuutensa yritysten maksamista palkoista, joka oli peräti 93 %. Joka tapauksessa tutkimuksen tuloksia on tältä osin tarkasteltava suuntaa antavina, koska kerrannaisvaikutusten huomiointi vaikuttaisi tuloksia hieman korottavasti ja vuodot puolestaan vähentävästi.

Aluetalouden kannalta voidaan myös pohtia, mistä kalastusmatkailijoiden ryhmästä saadaan suurin taloudellinen hyöty alueelle. Tällaisia ovat toisaalta ne matkailijat, jotka tulevat alueelle kalastaakseen, mutta tekevät matkansa aikana myös muuta. Heidän viipymänsä alueella on melko pitkä, ja he käyttävät rahaa majoitukseen ja paikallisiin ravintola- ja virkistyspalveluihin, joista työvoimavaltaisina toimialoina jää eniten rahaa aluetalouden sisälle eli työllisyysvaikutukset ovat suurimmat. Toisaalta ne, jotka tulevat lähinnä vain kalastaakseen, tekevät useampia matkoja vuosittain, ja heitä on lukumääräisesti paljon enemmän, mikä nostaa heidän kulutuksensa tuomat kokonaisvaikutukset edellistä ryhmää suuremmaksi. Kalastusmatkailijoiden motivaatiotyyppi vaikuttaa siis heidän toimintatapoihinsa ja rahankäyttöön- sä kalastusmatkan aikana. Kalastusmatkailijoiden motivaatiotyyppien tunnistaminen auttaa suunnittelemaan ja kehittämään kullekin ryhmälle kohdennettuja palveluita, lisäämään matkakohteen houkuttelevuutta ja mahdollisesti pidentämään matkailijoiden viipymää alueella.

Jotta kalastusmatkailun kehittymistä voisi luotettavasti seurata, tulisi mm. kalastuslupien myyntijärjestelmiä kehittää nykyistä yhdenmukaisemmiksi, entistä selkeämmiksi ja helpommin seurattaviksi. Myydyistä kalastusluvista tulisi saada nykyistä helpommin kerättyä koon- titietoja lupia ostaneiden henkilöiden määristä, lupavuorokausien määristä sekä luvanostajien kansallisuuksista ja kotipaikkakunnista. Nyt tämänkaltaisten tietojen kerääminen on käsityötä ja vaatii useiden keskenään erilaisten järjestelmien läpikäymistä ja vertailua, jolloin tietojen kokoaminen on työlästä, sen toistettavuus heikkoa ja säännöllinen toteutus miltei mahdotonta. Lupamyyntitiedoista olisi kuitenkin säännöllisesti kerättyä hyötyä erityisesti kalastuksen ja kalakantojen hoidon suunnittelussa sekä kalastusmatkailuelinkeinon kehittämisessä.

Viitteet

- Hemmi, J. 2005. *Matkailu, ympäristö ja luonto*, osa 2. Gummerus, Jyväskylä. 646 s.
- Hätälä, E. & Kauppila, P. 1999. Koillismaan seutukunnan matkailututkimus – matkailun aluetaloudelliset vaikutukset ja kehittämisen lähtökohdat. *Nordia Tiedonantoja* 2/1999, s. 37–114.
- Kauppila, P. 1997. Miksi Kuusamoon? Tutkimus Kuusamon kesämatkailun vetovoimatekijöistä. *Nordia Tiedonantoja* 3/1997. 80 s.
- Kauppila, P. 1999. Matkailu ja aluetalous – työkaluja matkailun taloudellisten vaikutusten arviointiin ja mittamiseen. *Nordia Tiedonantoja* 2/1998, s. 115–163.
- Kauppila, P. 2001. Matkakohteen valinta ja vetovoimatekijät: esimerkkinä Kuusamon kesämatkailu. Teoksessa: Aho, S., Honkanen, A. & J. Saarinen (toim.), *Matkailuelämykset tutkimuskohteina*. Lapin yliopiston matkailun julkaisuja B 6, Rovaniemi, s. 127–146.
- Kauppila, P. 2012. Kuusamon matkailutalous vuonna 2010. Teoksessa: Kauppila, P. & K. Kuosku (toim.), *Kuusamon aluetaloudenraportti*. *Naturpolis Kuusamo, Tutkimuksia* 1/2012, s. 8–39.
- Kauppila, P. & Karjalainen, T. P. 2012. A process model to assess the regional economic impacts of fishing tourism: A case study in northern Finland. *Fisheries Research* 127–128: 88–97.
- Kauppila, P., Karjalainen, T. P., Harju, K. & Arvio, A. 2011. Kalastusmatkailun aluetaloudelliset vaikutukset: esimerkkinä Iijoen valuma-alueen kunnat. *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä* 12/2011. 36 s.
- Kuntaliitto 2013. Kuntien veroprosentit ja efektiiviset veroasteet. <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/kuntatalous/verotus/veroprosentit/Sivut/Kuntien-veroprosentit-ja-efektiiviset-veroasteet.aspx> [Luettu 17.6.2013].
- Maa- ja metsätalousministeriö 2008. Kalastusmatkailun kehittämisen valtakunnallinen toimenpideohjelma 2008–2013. *Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja* 2/2008. 41 s.
- Mathieson, A. & Wall, G. 1982. *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts*. Longman Ltd, New York. 208 s.
- Matkailun edistämiskeskus 1983. Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset kunta/alueitasolla. Tutkimusmenetelmä. *Matkailun edistämiskeskus* A:36. 52 s.
- Matkailun edistämiskeskus 2014. Matkailun trendejä maailmalta. <http://www.mek.fi/tutkimukset-ja-tilastot/trendit/>. [Luettu 20.1.2014].
- Piirala, T. 1997. Kainuun kesämatkailija 1996 sekä Kainuun matkailun tulo- ja työllisyys selvitys. *Kainuun matkailun kehittämiskeskus* A: 4. 67 s.
- Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus 2013. Koutajoen latvavesistöalue: alueen kuvaus. Valtion ympäristöhallinto. http://www.mmm.fi/attachments/elintarvikkeet/laatujaaturvallisuus/eunnimisuoajajarjestelma/newfolder/5uhHF8Egj/koutajoen_latvavesistoalue.pdf. [Luettu 22.5.2013].
- Puhakka, R. & Salonen, V. 2005. Luontosuhteen muutos ja kalastusmatkailun kehitys Suomessa. *Maaseudun uusi aika* 13(3): 5–20.
- Rinne, P. & Saastamoinen, O. 2005. Local economic role of nature-based tourism in Kuhmo municipality, Eastern Finland. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 5(2): 89–101.
- Ryan, C. 1991. *Recreational Tourism: A Social Science Perspective*. London: Routledge. 227 s.
- Saraniemi, M. 2005. Oulankajoen taimenkannan vaellus, rakenne ja koko vuosina 1965–2003. Tutkimusraportti. Oulun yliopisto Biologian laitos, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. *Naturpolis Kuusamo, Tutkimuksia* 1/2005. 74 s.
- Saraniemi M., Huusko, A. & Tahkola, H. 2008. Spawning migration and habitat use of adfluvial brown trout, *Salmo trutta*, in a strongly seasonal boreal river. *Boreal Environmental Research* 13: 121–132.
- Seppänen, E., Toivonen, A.-L., Kurkilahti, M. & Moilanen, P. 2011. Suomi kalastaa 2009 – Vapaa-ajankalastus kalastusalueilla. *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä* 1/2011. 56 s.
- Sutela, T. & Huusko, A. 1997. Virkistyskalastus Kuusinki-, Kitka- ja Oulankajoella. *Riista- ja kalatalouden tutki-muslaitos. Kalatutkimuksia –Fiskundersökningar* 125. 22 s.

- Tilastokeskus 2008. *Toimialaluokitus (TOL) 2008*. Käsikirjoja 4. Tilastokeskus, Helsinki. 402 s.
- Tilastokeskus 2013a. Yritysrekisterin vuositilasto. <http://tilastokeskus.fi/meta/til/syr.html>. [Luettu 10.4.2013].
- Tilastokeskus 2013b. Taulukot tilastossa: Palkkarakenne 2011. http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/pal/pa/2011/2011_fi.asp. [Luettu 5.12.2013].
- Tilastokeskus 2014. Tietoa tilastoista, käsitteet ja määritelmät. <http://www.stat.fi/meta/kas/henkilotyovuosi.html>. [Luettu 31.1.2014].
- Toivonen, A.-L. 2008. Kalastusmatkailu numeroina – kyselytutkimus yrittäjille. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä* 13/2008. 32 s.
- Verohallinto 2011. Syventävät vero-ohjeet, arvonlisäverovelvollisen opas 2011. http://www.vero.fi/download/Arvonlisäverovelvollisen_opas_2011/%7B80188B43-276C-4C60-AD12-A46B8507289E%7D/6765 [Luettu 16.12.2013].
- Wall, G. 1997. Scale effects on tourism multipliers. *Annals of Tourism Research* 24: 446–450.
-

Itella Green

JULKAISIJA

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Viikinkaari 4

PL 2

00791 Helsinki

Puh. 0295 301 000

www.rktl.fi